

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

Japonská imigrační politika

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Matěj Bendl
Studijní program: B6701 Politologie
Studijní obor: Politologie
Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička Ph.D.

Hradec Králové, 2016

Zadání bakalářské práce

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Autor:

Matěj Bendl

Studium:

F12372

Studijní program:

B6701 Politologie

Studijní obor:

Politologie

Název bakalářské práce:

Japonská imigrační politika

Název bakalářské práce AJ:

Japanese immigration policy

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

V této bakalářské práci bude zkoumána japonská imigrační politika, demografické změny a s tím spojená ekonomika. Období výzkumu bude vytyčeno od „ztracené dekády“, tj. od začátku 90. let, až do současnosti. Demografické změny, se kterými se současné Japonsko potýká, je nízká porodnost spolu se stárnutím populace. Přestože Japonsko čelí budoucí demografické krizi a s tím spojené ekonomické stagnaci, neumožňuje přistěhovalcům do země za cílem tento problém vyřešit. Tím se vymyká ostatním moderním demokratickým státům, které imigraci podporují nebo minimálně ji nijak zásadně nepotlačují. V roce 2013 byl počet cizinců žijících v Japonsku pouze 2 066 445, což v porovnání s celkovým počtem obyvatel 127 milionů znamená pouze kolem 1,6 % zahraničních residentů, v porovnání například s Velkou Británií, kde najdeme kolem 12,5 % cizinců. Práce je jedinečnou případovou studií. Je detailní analýzou japonské imigrační politiky. Cílem této analýzy je poskytnout příčinné vysvětlení zkoumaného případu. Výzkumná otázka, kterou se tato práce bude snažit zodpovědět je: Jaké jsou důvody silné anti-imigrační politiky? Závislou proměnnou v práci je imigrační politika. Faktory, které na imigrační politiku působí, jsou kvůli přehlednosti rozděleny na politické a kulturní a v práci figurují jako nezávislé proměnné.

Brody, Betsy Teresa. 2002. *Opening the Door: Immigration, Ethnicity, and Globalization in Japan*. Psychology Press. Kingston, Jeff. 2012. *Contemporary Japan: History, Politics, and Social Change since the 1980s*. John Wiley & Sons. Mori, Hiromi. 1997. *Immigration Policy and Foreign Workers in Japan*. Palgrave Macmillan. Shipper, Apichai W. 2008. *Fighting for Foreigners: Immigration and Its Impact on Japanese Democracy*. Cornell University Press. Tipton, Elise K. 2002. *Modern Japan: A Social and Political History*. Psychology Press. Tsuda, Takeyuki. 2006. *Local Citizenship in Recent Countries of Immigration: Japan in Comparative Perspective*. Lexington Books.

Garantující pracoviště: Katedra politologie, Filozofická fakulta
Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce: 2.11.2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové 29. 3. 2016

Matěj Bendl

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu práce Mgr. Stanislavu Myšíčkovi, Ph.D. za vedení této práce, cenné rady, věcné připomínky a za jeho vstřícnost při konzultacích.

Anotace:

Bendl, Matěj. 2015. *Japonská imigrační politika*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové. Bakalářská práce.

V této bakalářské práci bude zkoumána japonská imigrační politika, demografické změny a s tím spojená ekonomika. Období výzkumu bude vytyčeno od „ztracené dekády“, tj. od začátku 90. let, až do současnosti. Demografické změny, se kterými se současné Japonsko potýká, je nízká porodnost spolu se stárnutím populace. Přestože Japonsko čelí budoucí demografické krizi a s tím spojené ekonomické stagnaci, neumožňuje přistěhovalectví do země za cílem tento problém vyřešit. Tím se vymyká ostatním moderním demokratickým státům, které imigraci podporují nebo minimálně ji nijak zásadně nepotlačují. V roce 2013 byl počet cizinců žijících v Japonsku pouze 2 066 445, což v porovnání s celkovým počtem obyvatel 127 milionů znamená pouze kolem 1,6 % zahraničních residentů, v porovnání například s Velkou Británií, kde najdeme kolem 12,5 % cizinců. Práce je jedinečnou případovou studií. Je detailní analýzou japonské imigrační politiky. Cílem této analýzy je poskytnout příčinné vysvětlení zkoumaného případu. Výzkumná otázka, kterou se tato práce bude snažit zodpovědět je: Jaké jsou důvody silné anti-imigrační politiky? Závislou proměnnou v práci je imigrační politika. Faktory, které na imigrační politiku působí, jsou kvůli přehlednosti rozděleny na politické a kulturní a v práci figurují jako nezávislé proměnné.

Klíčová slova: Japonsko, imigrace, imigrační politika, demografické změny, ekonomika

Annotation:

Bendl, Matěj. 2015. *Japanese immigration policy*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, University of Hradec Králové. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor degree thesis will be dealing with Japanese immigration policy, demographic changes and the associated economy. Research period will be set from the "lost decade", ie. the early '90s, until now. Demographic changes, which contemporary Japan faces are low birth rate and aging population. Although Japan is facing a future demographic crisis and the associated economic stagnation, it has very strong immigration policy, which could solve this problem. This goes beyond other modern democratic countries that support immigration, or at least does not significantly suppress it. In 2013, the number of foreigners living in Japan was only 2 066 445, compared with total population of 127 million. That means only about 1.6% of foreign residents, for example, compared with the UK, where we can find around 12.5% of foreigners. This thesis is a unique case study. It is a detailed analysis of Japanese immigration policy. The aim of this analysis is to give a causal explanation of the examined case. The research question is: What are the reasons for the strong anti-immigration policy? The variable dependent in the thesis is anti-immigration policy. Factors that acts on immigration policy, are divided on political and cultural factors. These factors are figuring in the thesis as independent variables.

Keywords: Japan, Immigration, Immigration policy, Demographic changes, Economy

Obsah

Úvod.....	9
1 Představení pol. systému Japonska	12
1.1 Historický kontext	12
1.1.1 Období Edo	12
1.1.2 Období Meidži	13
1.1.3 Období po 2. světové válce	15
1.1.4 Období Heisei	21
1.2 Současná politická situace, stranický a volební systém	22
2 Demografické změny	28
2.1 Demografické změny	28
2.2 Spojitost ekonomiky a demografie.....	32
3 Reakce na demografické změny	34
4 Imigrace	36
4.1 Výhody a nevýhody tohoto řešení pro Japonsko	36
4.2 Imigrace do Japonska.....	38
5 Imigrační politika	43
6 Důvod silně anti-imigrační politiky	46
Závěr	50
Prameny a literatura	52
Prameny	52
Internetové zdroje	52
Tištěné	56
Literatura	57
Seznam tabulek a grafů	59

Úvod

Když se v roce 2007 vyrovnal počet narozených dětí a počet úmrtí na 1000 obyvatel, bylo jasné to, o čem se mluvilo už dříve, od období 90. let (Gapminder 2007). Japonsku začíná ubývat populace, obyvatelstvo stárne a rodí se stále méně dětí. Demografické změny znamenají výzvu pro japonskou společnost a vytváří společenskou úzkost, jak na tuto situaci reagovat. Ženy musí často z důvodu péče o staré členy rodiny opustit práci, protože již v současnosti je nedostatek domovů důchodců, nebo pracovníků na péči o seniory (Kingston 2012: 46). Do budoucna je potřeba zajistit dost pracovních sil na péči pro staré nad 65 let, jejichž počet se v období od roku 1988 do roku 2007 zdvojnásobil a v současné době tvoří více než čtvrtinu celé populace. Pokud by se tento trend nezastavil, tak by v roce 2040 obyvatelé starší 65. let početně přerostli mladé 4 ku 1 (Kingston 2012: 41). Je potřeba si také uvědomit, že starší obyvatelé představují kromě potřeby zaměstnanců na péči o seniory i více peněz pro sociální a zdravotní systém.

Stárnutí populace tedy znamená výzvu nejen pro společnost, ale i pro japonskou ekonomiku. Pokud ubývá počet obyvatel v produktivním věku, tak může dojít i k nedostatku pracovních sil, plátců daní, kteří jsou potřeba pro zajištění seniorů. V roce 1950 vydělávalo na jednoho seniora 10 japonských zaměstnanců, v roce 2000 to bylo 3,6 a v roce 2025 by se tato hodnota snížila na pouhých 1,9 (Kingston 2012: 42).

Stárnutí a vymírání populace spolu se snižující se mírou porodnosti, v současné době 1,4 dítěte na jednu ženu (CIA 2016), nutně vede k politickým otázkám, jak tuto situaci vyřešit. Jednou z možností je imigrace, díky které by se mohlo Japonsko zalidnit, získat pracovní sílu, plátce daní a nové obyvatele, kteří by zvýšili porodnost. Nicméně Japonsko je v imigračních otázkách dost striktní. Již jen vyjádření určitých japonských politiků nepřipouští moc prostoru k diskuzi v otázkách imigrace. Bývalý japonský ministr zahraničních věcí Toro Aso popsal Japonsko jako „Národ jedné rasy“. Dvě dekády zpátky, v roce 1986, popsal Japonsko tehdejší premiér Jasuhiro Nakasone jako „homogenní národ“ (The Japan Times 2005). V roce 2013 byl počet cizinců žijících v Japonsku pouze 2 097 961, což v porovnání s celkovým počtem obyvatel 127 milionů znamená pouze kolem

1,6 % zahraničních residentů (Statistics Bureau Japan 2014).¹ I v otázce přijímání uprchlíků je Japonsko velice striktní. V roce 2014 udělilo Japonsko azyl pouze jedenácti uchazečům z celkového počtu 5000 žadatelů, což znamená úspěšnost uchazečů 0,2 % (Reuters 2015).

Tato bakalářská práce si klade za cíl vysvětlit výzkumnou otázku „Jaké jsou důvody japonské silně antiimigrační politiky?“. Práce předpokládá, že existují dvě skupiny faktorů působících na podobu japonské imigrační politiky. Jsou to faktory politické a kulturní, popřípadě společenské. Politický faktor je dominance jedné politické strany. Touto stranou je japonská Liberálně demokratická strana, která je v systému dominantní od 50. let minulého století. Faktory kulturní a společenské jsou xenofobie a historická uzavřenost státu. Tyto faktory budou získány a měřeny skrz oficiální výroční zprávy japonské vlády, jednotlivá vyjádření vrcholných státníků, novinové a jiné zprávy. V potaz je také brána konstantní proměnná, kterou je nacionalismus. Japonský nacionalismus mění svoje podoby a vyvíjí se, nicméně jeho spojitost s otázkou imigrace je brána jako konstantní, protože antiimigrační tlaky, které nacionalismus vyvolává, působí v průběhu období výzkumu neměnně.

Tato práce by mohla být komparativní analýzou jednotlivých imigračních politik moderních demokratických států. Nicméně je potřeba zkoumat Japonsko do hloubky, protože se vymyká právě v otázkách migrace. Práce je tak jedinečnou případovou studií imigrační politiky moderní demokracie. Japonsko bylo vybráno za zkoumaný případ proto, neboť jeho imigrační politika se v mnoha směrech vymyká tomu, jak je tato politika upravována v jiných vyspělých demokratických státech, např. v západní Evropě, Kanadě nebo USA.

Téma práce o japonské imigrační politice je v české odborné literatuře prakticky nezpracované téma, ačkoliv její závažnost je v současném Japonsku velká. V zahraniční literatuře je téma probírané, nicméně se většinou věnuje problematice získání občanství spojené s byrokracií, či vysvětlováním demografických změn. Spojitost japonské imigrační politiky, demografických

¹ Například ve Velké Británii najdeme kolem 12,5 % dlouhodobě usídlených zahraničních residentů. (Migration Observatory 2013)

změn populace a makroekonomie státu je tématem této práce s cílem vysvětlit jaké jsou důvody silné antiimigrační politiky.

Práce je dělena na několik kapitol. V první kapitole bude představen politický systém Japonska a to jak současný politický a stranický systém, tak historický kontext. Tato deskriptivní část práce je zde za prvé z důvodu nutnosti poskytnout faktické informace o politickém systému, neboť je práce nepovažuje za všeobecně známé a za druhé z důvodu návaznosti kontinuální paměti vývoje země na současnou politiku. Druhá kapitola se věnuje demografickým změnám. Znovu se jedná o deskriptivní část práce, která pracuje s empirickými daty a nastiňuje možnosti budoucího vývoje. Patří k ní i podkapitola o spojitosti demografie a ekonomiky. Ve třetí kapitole jsou zkoumány možné reakce na demografickou krizi. Čtvrtá kapitola je věnována jedné z možností řešení demografického problému a tou je imigrace. Budou zde představeny body jak pro, tak i proti imigraci, a zároveň empirická data, která se imigrace týkají. Pátá kapitola se zabývá již jednotlivou japonskou imigrační politikou. Šestá kapitola je analytická část bakalářské práce, kde je odhalena souvislost mezi imigrační politikou a nezávislými proměnnými. Zde bude také odpověď na výzkumnou otázku. V závěru práce nalezneme shrnutí, výsledky a úvahy nad tématem.

1 Představení pol. systému Japonska

Před studiem imigrační politiky je potřeba si představit zkoumaný stát jak z hlediska historického kontextu, tak z pohledu současného institucionálního uspořádání a politické situace. Následné části této kapitoly jsou klíčové pro pochopení faktorů, které souvisí s imigrační politikou.

1.1 Historický kontext

Ernest Gellner popisuje ve svém díle o nacionalismu z roku 2003, jak se vytváří moderní státy. Používá připodobnění otázky o vzniku národů k otázce o biblickém Adamovi, zda kdyby ho bůh stvořil, tak zda by měl pupek, když by mu jako prvnímu člověku byl k ničemu. Gellner si pokládá otázku, zda se při identifikaci s národem odvoláváme na cosi starobylého a historického, či zda jde o procesy moderní, které jsou jen důsledkem podoby současného světa. Na základě této diskuze nabízí tři možné verze národů, buď s uměle vytvořeným pupkem propagandou, další se starobylým pupkem a existují i národy bez pupku. Pro národy se starobylým pupkem pak platí, že identifikace s národem stojí na kontinuálním vývoji. Nacionalismus a odvolávání se na tradiční kulturu a společnost je díky tomu silnější než u národů s ostatními pupky. (Gellner 2003: 113) Pokud bychom chtěli najít národ, který má starobylý pupek, bylo by to právě Japonsko. V současném moderním Japonsku jsou stále silné tradiční hodnoty, kultura, rodinné vazby a také paměť vývoje Japonska, jeho předchozích úspěchů i neúspěchů, na čemž se staví i současná politika a to i ta imigrační.

1.1.1 Období Edo

Období Edo se označuje období japonských dějin mezi lety 1603 až 1867. V roce 1603 bylo nahrazeno císařství založením šógunátu Tokugawa, když byl prvním šógunem z rodu Tokugawa jmenován Iejasu Tokugawa (1543 – 1616). Až do roku 1867 pak vládli potomci z jeho rodu a již v roce 1633 přišel Iemitsu

Tokugawa² s politikou *sakoku* neboli uzavřené země. Když odhlédneme od přirozené uzavřenosti dané tím, že Japonsko je ostrov, nalezneme tradici politické uzavřenosti, japonský izolacionismus. Touto tradicí je právě Sakoku. Tato politika vydržela v platnosti až do poloviny 19. století a spočívala v naprostém uzavření japonských hranic³. Japonsko sice udržovalo omezené obchodní vztahy s Čínou, Koreou a Nizozemskem, ale jinak byly jeho hranice uzavřené. Z důvodu této politiky nemohl žádný cizinec vstoupit do země a zároveň žádný Japonec nemohl zemi opustit, a to pod trestem smrti. Politika Sakoku byla zrušena v roce 1853 podepsáním smlouvy o přátelství s USA. Tato smlouva byla podepsána šógunátem po nátlaku amerického komodora Matthewa C. Perryho a zrušení této politiky se nelíbilo japonské šlechtě, třídě samurajů a zastáncům izolace. Postupně tato situace vyústila v revoluci, po které byl svrhnut šógunát, a Japonsko se transformovalo opět v císařství (Laver 2011: x). Ať už přímý, či nepřímý vliv Spojených států na transformaci Japonska v moderní stát je možné sledovat i v pozdějších obdobích, ale v případě donucení šógunátu k ukončení politiky Sakoku je to právě nepřímý vliv USA, který působil jako katalyzátor změn a vedl k období reformem Meidži.

1.1.2 Období Meidži

Období Meidži začíná v roce 1868 s cílem reformovat Japonsko, navrátit do něj pořádek, udržet tradiční východní hodnoty a zároveň přinést moderní pokrok. Reformy měly přetvořit Japonsko do moderního, industrializovaného státu s inspirací ve vyspělých západních zemích a v USA. Na druhou stranu nově vzniklé císařství usilovalo o posílení země proti hrozbě, kterou představovaly vyspělé západní země a koloniální mocnosti.⁴ Japonsko vidělo jako odstrašující příklad Qingskou Čínu, která byla již od konce 30. let 19. století pod silným tlakem evropských mocností, zejména Velké Británie a tomu se chtělo vyvarovat.

² Jeden z následovníků Iejasu Tokugawy. Narozen 12. srpna 1604, datum úmrtí 8. června 1651.

³ Pro udržení stabilního politického systému a společenské struktury bylo potřeba izolovat Japonsko od rostoucích zahraničních vlivů. (Craig, Reischauer 2000: 90)

⁴ Jako například Velká Británie, Francie a nově vzniklé Německo. Primárně však Spojené státy, kvůli kterým byl předchozí šógunát donucen zrušit politiku *sakoku*.

V první dekádě období Meidži najalo nově vzniklé císařství vládní poradce ze západních zemí a zaměřilo se na centralizaci a stabilizaci své síly a autority. Centralizace a stabilizace proběhla nejen kvůli vnitřním státním záležitostem, ale také kvůli vnější bezpečnosti. Po otevření japonských hranic, z důvodu smlouvy s USA, se už Japonsko nemohlo chovat jako uzavřená země a cítilo se odhaleně a ohroženě. Navíc odvrhnutí politiky izolacionismu neznamenovalo odvrhnutí nedůvěry k cizincům a japonské snahy zbavit se jich (Tipton 2002: 44). Jako přirozená reakce na tuto situaci začalo Japonsko zbrojit, aby se vyrovnalo koloniálním mocnostem v bohatství i síle. V roce 1873 zavedlo Japonsko celonárodní brannou povinnost, která rozbila monopol třídy samurajů na vojenskou sílu v zemi. Tyto události můžeme vidět jako důkaz toho, že se Japonsko transformuje v moderní stát. Samurajové ztratili svá privilegia a svou vojenskou moc i přes to, že dříve hráli významnou roli v revoluci proti rodu Tokugawa. Nicméně jejich uchování bylo vyhodnoceno jako příliš nákladné a v rámci ekonomických reforem byla třída samurajů zrušena (Tipton 2002: 46). Následovaly reformy školství, infrastruktury a rozsáhlá industrializace, která nastartovala hospodářský růst. Reformy školství působily na formování národní identity. Školský systém se unifikoval a bylo na něj nahlíženo jako na hlavní prostředek pro vytvoření všeobecného povědomí o národu. Císařův reskript na vzdělávání z roku 1890 podporoval návrat k tradičním konfuciánským hodnotám a zpevňoval vědomí o hierarchické podstatě společnosti s císařem v čele. Mimo jiné děti každé ráno ve škole odříkávaly přísahu státu a císaři.⁵ (Tipton 2002: 63)

V 90. letech 19. století byla dokončena institucionální transformace. Japonsko přijalo ústavní formu vlády, byl založen nejvyšší soud a byl ustanoven zákonodárny orgán, který měl dvě komory. V jedné komoře zasedali zástupci šlechty a v druhé zástupci daňových poplatníků (Tipton 2002: 61). Japonský císař byl nicméně stále považován za svrchovaného a posvátného vládce. Ačkoli probíhaly volby do dolní komory parlamentu a Japonsko se již dalo považovat za konstituční monarchii, tak v rámci demokratizace neproběhl nijak markantní posun. Země začíná v Asii expandovat na úkor Číny a Ruska. Na přelomu 19. a 20. století můžeme považovat Japonsko za plně moderní stát, který je sám

⁵ Přísahu ve stejné podobě odříkávaly děti každé ráno až do konce 2. světové války.

imperialistickou velmocí s koloniemi v Koreji a Tchaj-wanu (Craig, Reischauer 2000: 189). Po vypuknutí první světové války se Japonsko účastní bojů po boku Velké Británie. Po konci války stojí Japonsko po boku vítězných mocností u vzniku Versailleské mírové smlouvy a stává se členem Společnosti národů. Během světové hospodářské krize v meziválečném období došlo ke zhroucení mezinárodního obchodu, na kterém bylo Japonsko závislé. S příchodem ekonomické stagnace se prohlubuje militarizace japonské politiky a země potřebuje dál expandovat. V roce 1931 obsazuje Japonsko Mandžusko (severovýchodní Čína), čímž porušuje Versaillesko-Washingtonské smlouvy a dostává se do střetu s členskými státy Společnosti národů.⁶ Společnost národů však není na japonskou agresi schopna reagovat a v roce 1936 uzavírá v Berlíně Japonsko Pakt proti Kominterně s Třetí říší. V roce 1937 vstupuje Japonsko do druhé světové války, útočí na Čínu a o čtyři roky později útokem na Pearl Harbor zapojuje do světové války i Spojené státy. Na rozdíl od první světové války stojí Japonsko ke konci druhé na straně poražených a je okupováno Spojenými státy.

1.1.3 Období po 2. světové válce

Doba po druhé světové válce spadá do období Showa, které začalo v roce 1926 a navázalo na období Meidži. Postupná transformace Japonska, tak jak jsme ji mohli sledovat v předchozím období, nabrala na intenzitě po konci války a země se naprosto změnila. Pro Japonsko je toto období novou zkušeností, protože se poprvé ve své historii ocitlo pod přímým vlivem cizí země, když bylo okupováno Spojenými státy. (Craig, Reischauer 2000: 269)

Okupace Spojenými státy sice trvala jen 7 let, ale Japonsko se za toto období změnilo výrazně. V roce 1947 byla vydána nová ústava, v souvislosti s ní ztratil císař svoje oficiální pravomoci a země se stala de facto parlamentní demokracií. Kromě toho přinesla nová ústava následující změny:

„1. Některé předválečné privilegované skupiny (např. vojenské služby, Tajná rada a atd.) byly zrušeny, jiné podřízeny vládě.

⁶ Ze Společnosti národů Japonsko v roce 1933 vystupuje.

2. *Vláda se podle britského vzoru stala „výborem“ většinové strany či koalice v parlamentu.*

3. *Obě komory parlamentu se staly plně volené a volební právo bylo rozšířeno na všechny muže a ženy starší 20 let. Všech 446 poslanců (později jejich počet vzrostl na 491, poté na 511 a dnes činí 500) silnější Dolní sněmovny bylo vybíráno ze 124 volebních obvodů, přičemž na každý obvod připadalo obvykle od tří do pěti set křesel, čímž byl zajištěn určitý stupeň poměrného zastoupení. Z 250 poslanců Horní sněmovny mělo být 150 zvoleno z prefektur a zbylých 100 přímo z lidu.*

4. *Soudní moc byla učiněna nezávislou a Nejvyšší soud získal pravomoc posuzovat ústavnost zákonů projednávaných v parlamentu.*

5. *Prefekti, stejně jako starostové měst a obcí, byli napříště voleni a byla posílena výkonná moc místních samospráv.*

6. *Byla zaručena lidská práva. Patřila k nim klasická západní práva jako právo shromažďovací, svoboda tisku, či právo na život, svobodu a sledování vlastního štěstí, ale zahrnovala též práva nová jako právo na udržení minimální úrovně zdravého a kulturního života, akademickou svobodu a právo dělníků na kolektivní vyjednávání“⁷ (Craig, Reischauer 2000: 272).*

Okupační správa si vynutila i další reformy jako například pozemkovou reformu⁸, dále byla provedena odluka šintoismu od státu, zastavena vojenská výroba, policie byla decentralizována a byla posílena místní samospráva (Allinson 2004: 61). Okupační správa dále pracovala na odstranění bývalého politického vedení a obsazení nových lidí do politického života a byla budována parlamentní demokracie. Protože ale velká poválečná chudoba neprospívala stabilní demokracii, nastal v roce 1948 odklon od reformy k hospodářské obnově. V červnu roku 1950 navíc začala Korejská válka, která působila jako katalyzátor hospodářského růstu⁹ a Spojené státy převedly svoji pozornost z okupace

⁷ Zásadní byl ještě 9. článek japonské ústavy, podle kterého bylo Japonsku zakázáno mít armádu.

⁸ Reforma měla dva hlavní cíle:

1) Převést vlastnictví půdy zemědělcům, kteří ji fakticky obdělávali, ale měli ji pouze v nájmu.
2) Zlepšení postupů zemědělského hospodaření pro ty, kteří nájmu pokračovali. (Skřivan 2007: 77)

⁹ Japonsko se stalo dodavatelem zboží a služeb pro americké vojenské zakázky, jejichž hodnota dosáhla přibližně 4 miliard dolarů. Díky těmto zakázkám se Japonsko dostalo z recesí. *Premiér Yoshida tuto válku nazval „darem z nebes“* (Craig, Reischauer 2000: 278)

Japonska na nový válečný konflikt. V roce 1952 získává Japonsko samostatnost, to je ale pro běžné Japonce jen těžce pozorovatelná změna (Craig, Reischauer 2000: 274). V 50. letech vzniká i strana, která v budoucnosti naprosto dominuje japonskému politickému systému. Touto stranou je Liberální demokratická strana¹⁰ (LDP).

Japonská strana LDP vzniká v roce 1955 sloučením Liberální strany, která byla vedena japonským premiérem Shigeru Yoshidou z let 1948 až 1954 a Japonské demokratické strany, kterou pro změnu vedl premiér po Yoshidovi a tím byl Ichiro Hatoyama. Tyto dvě pravicové strany se sjednotily v jednu novou liberálně konzervativní stranu za účelem politického boje proti Japonské socialistické straně. Ta byla spolu s Japonskou komunistickou stranou jedinými stranami na levém politickém spektru, které proti nově vzniklé straně mohly bojovat. Nicméně boj to byl vcelku jednostranný, protože LDP vyhrávala od svého založení téměř všechny volby a byla u moci nepřetržitě s výjimkou dvou období. Poprvé v průběhu jedenáctiměsíčního období mezi lety 1993 a 1994 a následně od roku 2009 do roku 2012 (Krauss, Pekkanen 2011: 1). Převaha LDP v japonském stranickém systému je vidět v následující tabulce, kde se dlouhodobý stabilní volební úspěch mění až s příchodem ztracené dekády na počátku devadesátých let.

¹⁰ *Liberal Democratic Party*

Tabulka 1: Volební výsledky LDP v poválečném Japonsku

Volby	Výsledky voleb		Vládní strana/y
	První strana	Druhá strana	
1958	LDP 59,1 %	JSP ¹¹ 33,1 %	LDP
1960	LDP 58,1 %	JSP 27,4 %	LDP
1963	LDP 56 %	JSP 29 %	LDP
1967	LDP 48,8 %	JSP 27,9 %	LDP
1969	LDP 47,6 %	JSP 21,4 %	LDP
1972	LDP 46,9 %	JSP 21,9 %	LDP
1976	LDP 41,8 %	JSP 20,7 %	LDP
1979	LDP 44,6 %	JSP 19,7 %	LDP
1980	LDP 47,9 %	JSP 19,3 %	LDP
1983	LDP 45,8 %	JSP 19,5 %	LDP
1986	LDP 49,4 %	JSP 17,2 %	Koalice LDP s NLC ¹²
1990	LDP 46,1 %	JSP 24,3 %	LDP
1993	LDP 36,6 %	JSP 15,4 %	Koalice JSP, Japan Renewal Party, Justice Party, Japan New Party, DSP ¹³ , New Party Harbinger a Social Democratic Federation
1996	LDP 38,6 %	NFP ¹⁴ 30 %	Koalice LDP s SDP ¹⁵ a New Party Harbinger
2000	LDP 41 %	DPJ ¹⁶ 27,6 %	Koalice LDP s Justice Party, Conservative Party a Reform Club
2003	LDP 43,8 %	DPJ 36,7 %	Koalice LDP s New Komeito a New Conservative Party
2005	LDP 47,8 %	DPJ 36,4 %	Koalice LDP s New Komeito Party
2009	DPJ 47,4 %	LDP 38,7 %	Koalice DPJ s SDP a PNP ¹⁷
2012	LDP 43 %	DPJ 22,8 %	Koalice LDP s New Komeito
2014	LDP 48,1 %	DPJ 22,5 %	Koalice LDP s New Komeito

Zdroj dat (Krauss, Pekkanen 2011) a (Election Resources on the Internet 2015)¹⁸

¹¹ JSP = Japan Socialist Party

¹² NLC = New Liberal Club

¹³ DSP = Democratic Socialist Party

¹⁴ NFP = New Frontier Party

¹⁵ SDP = Social Democratic Party

¹⁶ DPJ = Democratic Party

¹⁷ PNP = People's New Party

¹⁸ Jedná se o volební výsledky do dolní komory parlamentu.

I po skončení americké okupace zůstal v Japonsku velký americký vliv, což je vidět i na LDP, kterou zhruba dvacet let pomáhala financovat americká CIA, v rámci politiky zadržování komunismu (Johnson 1995). Obrovský volební úspěch LDP můžeme v počátku přičíst i americké vládě, která ji podporovala¹⁹. Kromě zadržování komunismu měly Spojené státy ještě jeden důvod pro podporování LDP, a tím byla snaha o prosazení svých zájmů v japonské vládě a parlamentu. V 50. letech po konci okupace rostl společenský tlak na vládu a nesohlas s tím, že Spojené státy mají na japonském území své vojenské základny a obsazené některé ostrovy. Tlak na vládnoucí stranu z levého politického spektra vedl k revizi smluv o bezpečnosti mezi Japonskem a USA v roce 1960. Nicméně levicové strany zůstaly stále nespokojené, vztah Spojených států a Japonska zůstal stále úzký a zabrané ostrovy byly vráceny až o pár let později, nicméně vojenské základny v Japonsku zůstaly.²⁰ Existence amerických základen v Japonsku byla od vládnoucí strany vysvětlována bezpečnostními důvody. Ekonomicky vzrůstající Japonsko nedávalo téměř žádné peníze ze státního rozpočtu na obranu a tak smlouvy s USA byla jediná možnost jak zůstat v relativním bezpečí.

Od počátku 50. let do začátku let 70. 20. století dosahovala japonská ekonomika v průměru jedenáctiprocentního růstu. Růst to byl obrovský a do té doby nevídaný. Do roku 1975 se stalo Japonsko třetí nejsilnější světovou ekonomikou, kterou předstihly jen Spojené státy a Sovětský svaz (Craig, Reischauer 2000: 280). V mnoha ekonomických ukazatelích předehnilo evropské země a na zahraniční trh vstupuje jako nejnebezpečnější konkurent Spojených států amerických. Příčiny ekonomického růstu můžeme sledovat již v předválečném období, jímž jsou faktory jako pracovitost dělníků, jejich manuální zručnost a relativní vzdělanost. K těmto faktorům se přidávají další vlivy jako levná pracovní síla, pomoc a úvěry USA, nákupy licencí a patentů, zahraniční investice, posílení vlivu státního aparátu na hospodářství apod. Relativně

¹⁹ LDP byla finančně podporována i od byrokracie a velkých podniků, kterým se líbila konzervativní agenda LDP. Dlouhodobý úspěch LDP je přikládán jak velké finanční pomoci, tak neschopnosti opozice (Kingston 2012: 9). Svou roli v úspěchu LDP hrály i místní skupiny podporovatelů - koenkai. Ty působí jako spojky mezi zvoleným poslancem LDP a jeho místní skupinou podporovatelů, která shání voliče, posílá peníze a na oplátku dostává prosazení svých místních zájmů na celonárodní úrovni (Krauss, Pekkanen 2011: 54).

²⁰ Nejproblematičtější americkou vojenskou základnou do současnosti zůstává základna na Okinawě.

podstatný vliv na tento proces měly i národně psychologické zvláštnosti Japonců, jejich národní povaha a všechny reformy, které byly vykonány během okupace. Na rozdíl od období Eda a politiky *sakoku* záviselo Japonsko v období po druhé světové válce na zahraničním obchodu. Zahraniční obchod se v období od roku 1955 do roku 1975 zvýšil 27krát. Nejdůležitějším obchodním partnerem se pro Japonsko staly Spojené státy americké, jejichž podíl na celkovém japonském vývozu činil více než 22%. Ze spojených států se importovaly nerostné suroviny, kterými Japonsko nedisponovalo (zejména ropa, železná ruda, uhlí) a zemědělská produkce. Naproti tomu Japonsko vyváželo do Spojených států výhradně hotové výrobky. (Craig, Reischauer 2000: 282)

Ze společenského hlediska se poválečné Japonsko také markantně proměnilo. Od období Meidži můžeme pozorovat neustále vzrůstající počet obyvatelstva. Ten se od dříve jmenovaného období do konce 2. světové války téměř zdvojnásobil. Od roku 1950 však začíná tempo přírůstku populace klesat, čímž se Japonsko vymyká oproti ostatním asijským zemím.

Tabulka 2: Japonská populace v poválečném období

Rok	Počet obyvatel v miliónech
1875	36
1945	72
1955	89
1965	98
1975	112
1985	121
1995	125

Zdroj dat (Craig, Reischauer 2000: 284) a (Gapminder 2015)

Populace i po druhé světové válce roste, nicméně ne takovým tempem. Zvedla se geografická mobilita lidí za prací a na venkově začalo dramaticky ubývat obyvatelstvo díky jejich postupnému přesunu do měst (Allinson 2004: 110). Ve společnosti přežívaly předsudky z období Tokugawa proti bývalým

skupinám vyvržených (*hinin*)²¹, jejichž společenská asimilace byla v poválečném období neúplná, a existovaly zde i předsudky vůči 600 000 Korejců usazených v Japonsku (Craig, Reischauer 2000: 289). Po druhé světové válce měli Korejci a ostatní národnosti, dlouhodobě usazené v Japonsku, japonské občanství. Avšak když v roce 1952 získalo Japonsko znovu nezávislost, tak ho skupiny usazených Korejců ztratily. Úřady pracovaly na změně jejich statusu, ale tento problém zůstal nevyřešen dlouhou dobu a byl částečně vyřešen až v roce 1965 (Mori 1996: 3). *Immigration Control Act* a *Alien Registration Law* jsou další poválečné zákony, které jsou směřovány na vyřešení situace s cizinci v zemi, a je jim věnován prostor pozdější části této práce.

1.1.4 Období Heisei

Období Showa končí na přelomu 80. a 90. let 20. století s příchodem krize a období Heisei. Souvislý ekonomický růst, který začal po konci druhé světové války, se zastavil a období je označováno pod názvem ztracená dekáda. Hospodářský boom ustal a japonská ekonomika se ocitla v kontrakci. Na konci 80. let se Japonsko potýkalo s obrovským veřejným dluhem, jehož výše sahala k polovině hrubého domácího produktu (Trading Economics 2016). Jako reakci na zadlužení zavedla vláda restriktivní peněžní politiku, která ukončila do té doby vzrůstající akciový boom, a japonský burzovní index začal nezadržitelně klesat. Padající burza zasáhla trh s nemovitostmi a i přes snahu vlády o snižování diskontní sazby a zvyšování veřejných výdajů se nepodařilo ekonomickou recesi zastavit. Označení „ztracená dekáda“ v počátku označovalo jen období od roku 1991 do roku 2000, ale v poslední době je období od roku 2001 do roku 2010 označováno jako druhá ztracená dekáda a souhrnně se o nich mluví jako o dvou ztracených dekadách, nebo o ztracených 20 letech. V průběhu let 1995 – 2007 klesl hrubý domácí produkt Japonska z 5,33 biliónů amerických dolarů na 4,36

²¹ Pojmenování *hinin* (非人) v překladu znamená „ne-člověk“. Spolu s ostatními pojmenováními jako *semmin*, *eta*, nebo *yotsunin* označují skupiny společnosti, které byla diskriminovány už od starověku, přesto se nijak rasově neodlišovali od zbytku japonské společnosti. Byly nuceni žít v ghettech, nebo osadách na okraji společnosti. Společně se pro ně vžilo označení *burakumin*, které znamená „lidé z vesnic“ (Frédéric 2002: 93).

biliónů (Gapminder 2015) a reálné mzdy klesly přibližně o pět procent (Economist 2013), zatímco země zažila stagnaci cenové hladiny. Krize to pro Japonsko nebyla jen ekonomická, ale i politická. Když v roce 1990 vypukla válka v Kuvajtu, přispělo Japonsko svým americkým spojencům miliardy dolarů na vedení této války, protože kvůli devátému článku poválečné ústavy se nemohli účastnit války, ani mít vojenský potenciál. Spolu s ničivým zemětřesením v roce 1995 v okolí Kóbe a existencí nových bezpečnostních rizik spojených se Severní Koreou, přinesly tyto události politickou krizi, která se promítla v roztržitém politickém spektru, jak se snažil zmatený elektorát nově vzniklou situaci řešit (Allinson 2004: 169). Kromě politické krize navíc v 90. letech přichází nová výzva pro japonskou společnost a tou je postupné stárnutí obyvatelstva. Nepříjemný demografický vývoj je sice vidět již v období Showa, ale až teď se stává problémem. Počet lidí nad 65 let se významně zvýšil. Těch bylo roku 1960 v populaci kolem pěti procent. Na přelomu milénia jich bylo už 17 %. Ve stejnou chvíli se snižoval i počet mladých lidí pod 15 let. V roce 1960 jich bylo kolem 30 % veškeré populace, zatímco v roce 2000 už jen kolem 15 procent. (Allinson 2004: 170)

1.2 Současná politická situace, stranický a volební systém

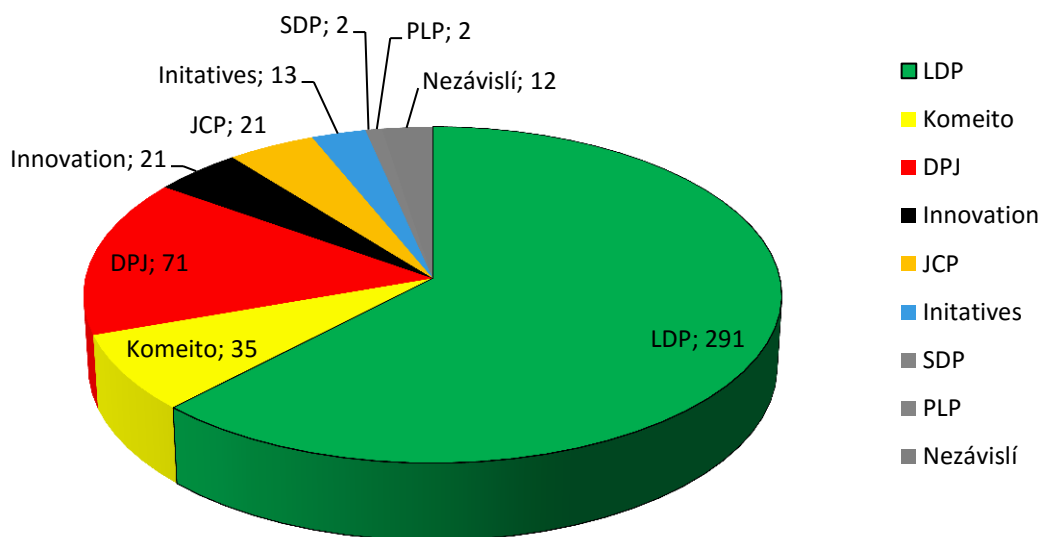
Současné Japonsko vychází z ústavy z roku 1947. Podle ní je Japonsko konstituční monarchie, kde je hlavou státu císař²², jehož moc je velmi omezena a má v zásadě jen ceremoniální pravomoci, mezi které patří například vyhlášení zákonů a svolávání sněmu. Dále má pravomoc rozpustit sněmovnu, udělit milost, vyznamenání, vyhlásit amnestii apod. Výkonnou moc drží v rukou předseda vlády, kterým se běžně stává vůdce nejsilnější politické strany nebo koalice v dolní komoře parlamentu. Předseda vlády si následně vybírá své ministry vlády a současným premiérem je Shinzo Abe z LDP. Vláda jako celek je odpovědná parlamentu, respektive její dolní komoře. U moci zákonodárné je nejvyšším orgánem parlament, který je složen z horní a dolní komory a jedná se o

²² v současnosti je jím císař Akihito vládnoucí od roku 1989 a je 125. japonským císařem. (CIA 2016)

asymetrický bikameralismus. Pokud se komory nemohou shodnout v otázkách rozpočtu, mezinárodních smluv nebo jmenování premiéra, může dolní komora rozhodnout sama. V ostatních případech může dolní komora přehlasovat horní pouze 2/3 všech přítomných poslanců. Dolní komora je sněmovna poslanců (*Shūgiin*), obsahující 480 členů, kteří jsou voleni přímo na čtyřleté období smíšeným volebním systémem, který favorizuje větší politické strany. 295 poslanců je voleno prostou většinou v jednomandátových obvodech a 180 poslanců je voleno v jedenácti více mandátových obvodech se systémem kandidátních listin. Tato komora může být rozpuštěna premiérem (CIA 2016). Na následujícím grafu je vidět současné obsazení dolní komory parlamentu podle jednotlivých politických stran. V současné době je u moci vítězná strana posledních voleb LDP v koalici s Komeito²³.

²³ O této straně je řeč později.

Graf 1: Současné obsazení dolní komory parlamentu

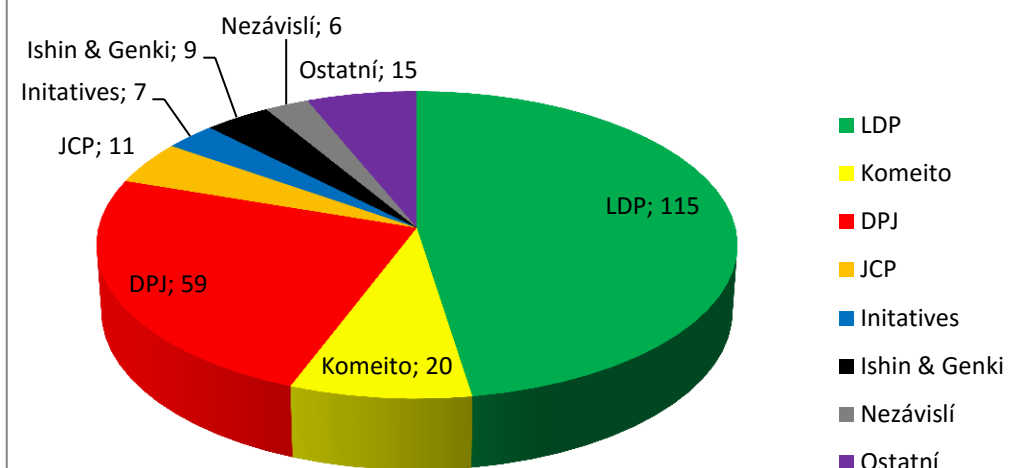
²⁴ Zdroj dat (CIA 2016)²⁵

Horní komora je sněmovna radních (*Sangiin*), která má 242 členů a není rozpustitelná. Radní jsou voleni přímo na šestileté období, přičemž každé 3 roky se zvolí jen jedna polovina z nich. Ze 121 volených radních je 73 voleno ze 47 prefektur systémem jednoho nepřenosného hlasu a 48 členů je voleno v rámci celého státu proporcčně s otevřenými kandidátními listinami (CIA 2016). Tam má, stejně jako v dolní komoře parlamentu, většinu koalice LDP s Komeito. Jednotlivé rozvržení sil je vidět na následujícím grafu

²⁴ LDP = Liberal Democratic Party, DPJ = Democratic Party of Japan, Innovation = Japan Innovation Party, JCP = Japanese Communist Party, Initatives = Initatives from Osaka, SDP = Social Democratic Party, PLP = People's Life Party & Taro Yamamoto and Friends

²⁵ Údaje jsou platné k počátku roku 2016 a vycházejí z voleb, které se konaly v prosinci 2014.

Graf 2: Současné obsazení horní komory parlamentu

Zdroj dat (House of Councillors 2016)²⁶

Japonský stranický systém je podle klasifikace Sartoriho systém jedné predominantní strany.²⁷ I když byl tento systém v 90. letech narušen, tak i nadále si strana uchovává dominanci díky koalici s Komeito, přičemž LDP zůstává hlavní politická moc. LDP je liberálně-konzervativní strana, která navenek působí jednotně, nicméně uvnitř je dělená na několik frakcí. Největšími frakcemi uvnitř LDP jsou Heisei, Kouchikai a Seiwa Seisaku. Frakce Heisei figuruje v LDP jako pozůstatek liberální strany a je pravicově liberální. Kouchikai je další frakce

²⁶ Údaje jsou platné k únoru 2016. V červenci 2016 dojde k novým volbám a polovina horní komory parlamentu se přeobsadí. Názvy stran viz předchozí graf, Ishin & Genki = spojení stran Energize a Innovation .

²⁷ V systému predominantní strany existuje více politických stran, které mezi sebou volně soutěží o moc. Jen jedna z těchto stran je schopna si dlouhodobě udržet politickou moc. Predominantní strana by měla být schopna získat většinu mandátů ve čtyřech po sobě jdoucích svobodných volbách. (Sartori 2005: 212)

původně vzniklá z liberální strany, která podporuje keynesiánskou ekonomii a pravicově liberální hodnoty. Seiwa Seisaku je pro změnu frakce původně vzniklá z demokratické strany, která je v současnosti nacionalistická, konzervativní a pro klasickou ekonomii. Do této frakce patří i současný premiér a prezident LDP Shinzo Abe (Krauss, Pekkanen 2011: 31).

Druhou nejsilnější politickou stranou současnosti je Demokratická strana Japonska (DPJ), založená v roce 1998. Tato strana je velmi středová, sociálně liberální. Stejně jako LDP má frakce, ale není tak frakcionalizovaná jako LDP (The Democratic Party of Japan 2014). V roce 2009 jako jediná strana v japonském politickém systému poráží ve volbách do dolní komory parlamentu LDP. Během svého času u moci (2009 – 2012) byly předpokládány velké změny, nicméně jim DPJ nemohla dostat. Demokratická strana byla sužována konflikty uvnitř strany a těžko se jí prosazovaly navrhované politické změny. Navíc produktivita legislativy byla velmi nízká. Výsledek vlády DPJ se tak dá popsat jako „paradox politické změny bez změny politiky“ (Lipsky, Scheiner 2012: 311). Přesto strana dokázala realizovat několik progresivních zákonů jako bezplatné veřejné střední školství, zvýšení dotací na dítě, rozšíření příspěvků v nezaměstnanosti apod.

Třetí stranou je současný koaliční partner LDP, kterým je Komeito. Tato strana by se dala charakterizovat jako japonský ekvivalent evropských křesťansko-demokratických stran s tím rozdílem, že je založena na buddhismu. Přesněji byla tato strana založena členy nového náboženského hnutí Soka Gakaii. Kromě tohoto rozdílu je orientovaná podobně jako evropské křesťansko-demokratické strany na humanitarismus, sociální politiku, liberální ekonomiku a konzervativní politiku (Komeito 1998).

Další stranou je Japonská strana inovace²⁸. Tato strana vznikla v roce 2014 nahrazením své předchůdkyně se stejnou filozofií, Japonské strany obnovy²⁹. Inovace by se dala charakterizovat jako krajně pravicová, populistická strana s častým používáním odvolávání se na období Meidži (Japan Innovation Party 2014). Poslední významnou stranou současnosti je Japonská komunistická strana.

²⁸ Japan Innovation Party (*Ishin no Tō*).

²⁹ Japan Restoration Party (*Nippon Ishin no Kai*).

To je zároveň nejstarší politická strana v japonském stranickém systému, vzniklá jako tajná politická asociace v roce 1922 a legalizovaná během americké okupace v roce 1945. Strana sice nikdy nebyla u moci, ale je považována za důležitou z důvodu figurování v politickém systému jako „hlídací pes“. To protože komunistická strana nebyla nikdy vybrána jako koaliční partner a žádná strana s ní nespolupracuje. Jedná se tak o stranu nejvíce opoziční, která není ovlivňována možným prospěchem či strachem z neuposlechnutí koaličních partnerů. Navíc má často jediného opozičního kandidáta v některých prefekturách při místním hlasování (Peng 1996: 362).³⁰

³⁰ Strany byly vybrány podle jejich relevantnosti v aktuální dolní komoře parlamentu (k březnu 2016).

2 Demografické změny

V předcházející kapitole historického kontextu, v jeho podkapitolách o poválečném období a následně o období Heisei byly naznačeny demografické změny, které přetváří profil japonské populace. Zatímco v prvním případě, poválečném období, se jednalo pouze o zpomalení růstu populace, jenž bylo viditelné jen v kontextu ostatních asijských zemí, které na rozdíl od Japonska nezadržitelně rostly, tak v druhém případě už můžeme pozorovat negativní tendence japonského demografického vývoje. Na přelomu tisíciletí začíná demografický vývoj zasahovat hlouběji do ekonomiky, společnosti a formuje politiku.

2.1 Demografické změny

Hlavní problém demografických změn v Japonsku spočívá v tom, že se rodí stále méně dětí a zároveň se lidé dožívají delšího věku díky velmi vysoké úrovni zdravotní péče a zdravému životnímu stylu. Předpokládaná délka dožití je v současnosti téměř 85 let (CIA 2016), čímž se Japonsko dostává na druhé místo v délce dožití. Zatímco vysoká délka dožití by sama o sobě nemohla být považována za něco negativního, tak malé počty porodů už ano. V současné době vychází v Japonsku 1.4 dítěte na jednu ženu.³¹ Při podobném genderovém rozložení populace a všudypřítomném konceptu nukleární rodiny, musí takto vysoká, respektive spíše nízká porodnost vést ke snižování celkového počtu populace a postupnému vymírání³². V následující tabulce pak můžeme vidět empirické demografické údaje od roku 1995, volně navazující na tabulku č. 2 této práce. Na přelomu let 2006 a 2007 nastává pak období, kdy se populační přirozený přírůstek, v té době ale již velmi pomalý, transformuje na přirozený úbytek. Počet nově narozených a počet zemřelých se vyrovnává a následně počet přirozeně zemřelých převyšuje počet narozených dětí. V následujících letech pak

³¹ (CIA 2016) jedná se o údaj z roku 2015.

³² Pokud teoreticky uvažujeme nad uzavřeným státem bez imigrace. Jak ale můžeme vidět v dalších částech této práce, tak se k tomuto teoretickému státu Japonsko velmi přibližuje.

můžeme pozorovat prohlubování přirozeného úbytku, který je v tabulce nazván změnou.

Tabulka 3: Japonská populace v období ztracených dekád a v současnosti

Rok	Populace celkem	Narození	Úmrtí	Změna
1995	125 570	1 222	925	297
1996	125 859	1 203	896	307
1997	126 157	1 209	921	288
1998	126 472	1 215	933	282
1999	126 667	1 198	985	212
2000	126 926	1 194	968	226
2001	127 316	1 185	966	219
2002	127 486	1 176	981	195
2003	127 694	1 138	1 023	115
2004	127 787	1 126	1 024	103
2005	127 768	1 087	1 078	9
2006	127 901	1 091	1 090	1
2007	128 033	1 102	1 104	-2
2008	128 084	1 108	1 142	-35
2009	128 032	1 087	1 146	-59
2010	128 057	1 083	1 188	-105
2011	127 799	1 073	1 253	-180
2012	127 515	1 047	1 251	-205
2013	127 298	1 045	1 277	-232
2014	127 083	1 023	1 274	-251

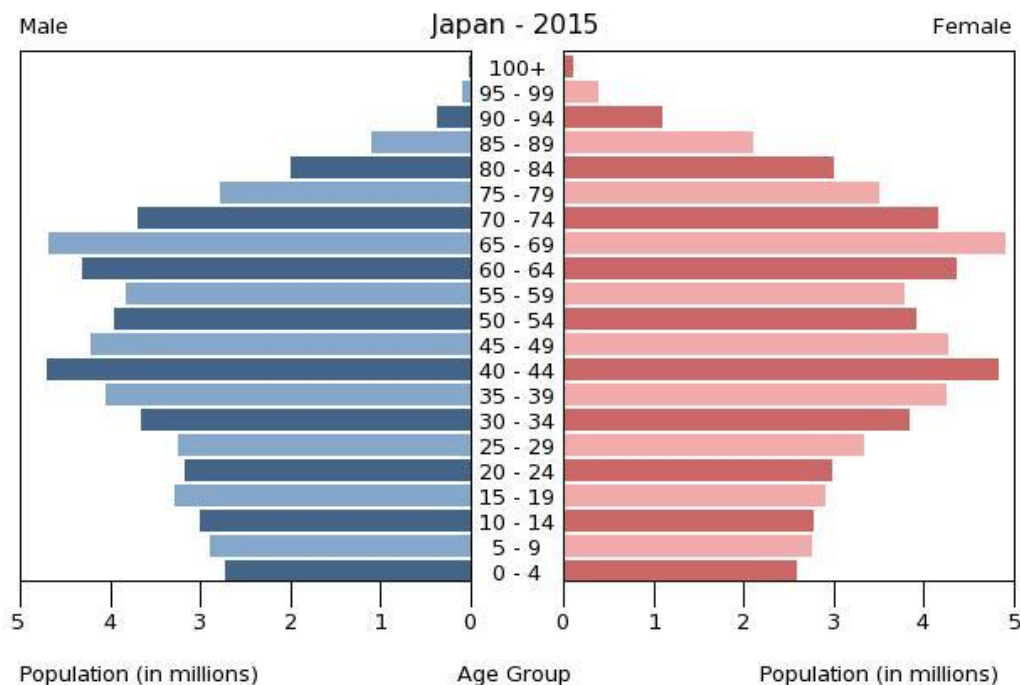
Zdrojem dat jsou japonské stránky statistického úřadu (Statistics Bureau Japan 2014)³³

Kromě postupného klesání populace pak můžeme sledovat změny ve složení populace, jak společnost postupně stárne. Pro představení si těchto změn je ideální použít populační pyramidu, která se používá pro zobrazení genderového rozložení populace, stejně jako věkového rozložení. Původně dostala populační pyramida svůj název podle svého vzhledu, kde podíl obyvatel v populaci klesal spolu s jejich věkem. To znamená, že připomínala trojúhelník s největším

³³ Údaje jsou uváděny v tisících.

procentem mladých lidí v dolní části a nejmenším procentem starých lidí na vrchu pyramidy. Zatímco v roce 1950 měla japonská populační pyramida přesně tento tvar, tak v roce 2015 má tvar, který ani z daleka pyramidu nepřipomíná. Z hlediska celkového genderového rozložení se Japonsko od roku 1950 moc nezměnilo. Podíl žen a mužů zůstal v populaci takřka vyrovnaný, s lehkou převahou žen. V roce 2015 to bylo 0,94 muže na 1 ženu (CIA 2016). Toto genderové rozložení je ale vztahováno na celou populaci. Při pohledu na genderové rozložení u lidí stejného věku narážíme na problém s menším procentem mladých mužů a větším procentem starých žen. Tato skutečnost znovu moc nepomáhá budoucímu demografickému vývoji, vzhledem k tomu, že Japonsko je monogamní společností. Rozložení obyvatel podle věku se pak od roku 1950 změnilo dramaticky. Populační pyramida nabrala tvar, který se nedá úspěšně metaforicky nazvat, s největším procentem obyvatel starších 65 let, kteří tvoří více než čtvrtinu celé populace.

Graf 3: Populační pyramida

Převzato ze (CIA 2016)

Předpokládaný vývoj nevypadá pro Japonsko příliš příznivě. Počet starých lidí má nadále stoupat, zatímco počet nově narozených dětí klesat, stejně tak jako celková populace a počet obyvatel v produktivním věku. V následující tabulce je vidět předpověď japonského národního institutu pro populační a sociální bezpečnost, který patří pod Ministerstvo zdravotnictví, práce a blahobytu. Institut se zabývá kromě sbírání statistických údajů ohledně populace také nebezpečím demografických změn a jejich předpovědím (National Institute of Population and Social Security Research 2014).

Tabulka 4: Předpokládaná japonská populace

Rok	Populace celkem	Ve věku 0 - 14 let	15 - 64 let	starší 65. let
2015	126 597	15 827	76 818	33 952
2016	126 193	15 574	75 979	34 640
2020	124 100	14 568	73 408	36 124
2025	120 659	13 240	70 845	36 573
2030	116 618	12 039	67 730	36 849
2035	112 124	11 287	63 430	37 407
2040	107 276	10 732	57 866	38 678
2045	102 210	10 116	53 531	38 564
2050	97 076	9 387	50 013	37 676
2055	91 933	8 614	47 063	36 257

Zdroj dat (Statistics Bureau Japan 2014)³⁴

Podle jejich předpovědi by se měla celková japonská populace za dalších 40 let ztenčit o více než čtvrtinu, přičemž ale počet starých lidí nad 65 let má zůstat zhruba na stejné hodnotě. Protože se má rodit stále méně dětí, tak se jejich počet proti současnosti má dostat téměř na polovinu, respektive se má snížit o 45 %. Počet lidí v produktivním věku má klesnout zhruba o 38 %. Do počtu lidí v produktivním věku se však započítávají i mladiství od patnácti let, kteří většinou ještě pár let studují, takže reálné číslo lidí v produktivním věku pro rok 2055 bude ještě nižší. A nedostatek lidí v produktivním věku může výrazně poškodit ekonomickou situaci země.

³⁴ Údaje jsou uváděny v tisících. Statistický úřad čerpá data z výše uvedeného národního institutu pro populační a sociální bezpečnost.

2.2 Spojitost ekonomiky a demografie

Méně narozených dětí dnes znamená méně spotřebitelů, zaměstnanců a plátců daní v budoucnu, což může vést k ekonomickému úpadku. Vysoký počet důchodců navíc zatěžuje sociální systém a méně plátců daní musí odvádět čím dál větší část své mzdy na důchody ostatních. Protože se lidé mohou bát nejisté podpory stáří v budoucnu, tak více spoří. A spoření zaměstnanců na důchody pak může snížit kapitálové investice. Pokud společnost dává větší procento části svého příjmu do penzijních fondů, může se snížit množství úspor k dispozici k více produktivním investicím, což vede ke snížení míry hospodářského růstu.

Další problém spojený s demografií a ekonomikou je nedostatek pracovních sil. Přestože v japonském vysoce industrializovaném průmyslu nahradil velký počet zaměstnanců stroje, objevují se již dnes problémy s nedostatkem pracovních sil v určitých oborech. Většinou tyto obory přímo souvisí s péčí o rostoucí počet starých lidí. Jak zmínil ve své práci o současném Japonsku Jeff Kingston, tak již dnes poptávka po službách na péči o staré převyšuje její nabídku a lidé v produktivním věku, převážně ženy, musí skončit s prací, aby se mohli starat o stárnoucí příbuzné (Kingston 2012: 42). V současnosti se tento trend prohlubuje. Odklon od institucí, zabývající se péčí o staré, směrem k domácí a komunitní péči. Staří Japonci navíc ani nechtějí žít v domovech důchodců, pokud vyloženě nemusí.³⁵ Tím pádem 93 % starých lidí nad 65 let zůstává doma a většinou potřebují pomoc. A pomoc pro staré vykonávají příbuzní důchodců a to hlavně ženy, které potřebují pomoc od profesionálních služeb na péči o staré, zdravotní sestry, jež poskytuje stát. Mění se normy, genderové role, očekávání a trendy v zaměstnání oslabují tento rodinný model poskytování péče a je nepravděpodobné, že dnešní mladé ženy budou vykonávat stejné úkoly jako dnes jejich matky a babičky (Kingston 2012: 52). Navíc, jak populace stárne, bude stále méně rodinných příslušníků, kteří se o ostatní staré členy rodiny budou moci starat. A jak bylo řečeno dříve, nabídka

³⁵ Chtějí co nejdéle žít ve svém bytu či domu, obklopeni svými příbuznými.

profesionálních služeb na péči o staré je převýšena poptávkou. V roce 2008 bylo v Japonsku 1.3 milionů ošetřovatelů pro staré a toto odvětví se rozšiřuje o 14 % ročně, což je málo a ošetřovatelů je proto nedostatek. Pro japonskou vládu je těžké motivovat další lidi ke vstupu do tohoto odvětví, vzhledem k tomu, že je to považováno za špatnou a těžkou práci s nízkým platem. Licencovaný ošetřovatel totiž dostává pouze kolem 60 % průměrného platu ostatních ekonomických odvětví (Kingston 2012: 53).

Problém je také s obrovským japonským veřejným dluhem. Státní dluh sice může být považován za problém sám o sobě, ale spolu s demografií je problémem o to větším. Současný japonský veřejný dluh je ve výši zhruba 245 % ročního hrubého domácího produktu, to znamená, že Japonsko souhrnně dluží 1 kvadrilion jenů, neboli 11 triliónů dolarů (CNN 2015). Každý rok je schvalován deficitní státní rozpočet, který například v roce 2014 byl ztrátový o 7.7 % hrubého domácího produktu (Bloombergview 2015). Současná vláda v čele s premiérem Shinzo Abem chce státní dluh zmenšit, což ale nepůjde například bez snížení výdajů na péči o seniory nebo bez snížení důchodů. To je ale v přímém rozporu s předpokládaným demografickým vývojem. Navíc z důvodu ubývající populace v produktivním věku bude méně daňových poplatníků, kteří by mohli v budoucnu tento dluh splatit.

3 Reakce na demografické změny

Reakce státu na demografické změny může být různá. Úprava státního rozpočtu, která přihlíží k demografickým změnám, je jednou z těchto možností. Snižující se počet narozených dětí znamená menší procento mladých lidí, což může dovolit vládě uspořit část peněz z rozpočtu určenou na školství. Tato uspořena část peněz pak může být přesunuta na důchody nebo budování center pro péči o staré. Úprava rozpočtu však nemůže vyřešit primární problém země, kterým je postupné stárnutí a vymírání populace. Dále může vláda zvýšit věk odchodu do důchodu, což částečně může vyřešit nedostatek pracovních sil, ale zároveň také nezastaví postupné vymírání. Zvýšení doby odchodu do důchodu se navíc pojí s problémy. Za prvé je pro starší lidi těžší se přizpůsobit novým technologiím a udržet si stejnou produktivitu práce, jako mladší zaměstnanci. A za druhé budou moci lidé s lépe placenými pracemi odejít do důchodu dříve a nečekat na dovršení důchodového věku, zatímco lidé s hůře placenými zaměstnáními budou mít uspořeno na důchod méně peněz, a tak budou muset dál pracovat až do dovršení důchodového věku. Navíc pokud přihlédneme k faktu, že hůře placená zaměstnání bývají manuální, tak bude pro tyto osoby těžší pokračovat v práci, která je fyzicky náročná, i v pokročilém věku³⁶.

Pro zastavení demografických změn může vláda podpořit zvýšení porodnosti, například skrz příspěvky na děti a jiné úlevy, aby bylo následné vychovávání dětí jednodušší a levnější. Tento postup zvolila bývalá vláda DPJ, která se zaměřila na podporu růstu porodnosti. Jejich program se zaměřil na odstranění workoholických aspektů japonské společnosti, které jsou často zmiňovány jako jedny z důvodů nízké porodnosti (Population Reference Bureau 2010). Podpora porodnosti ale nemůže fungovat ve společnosti, kde lidé nemají potřebu být v monogamním vztahu s cílem mít děti. Takovou společností je Japonsko, kde téměř 40 % svobodných mladých lidí, ve věku kolem 20. a 30. let,

³⁶ V Japonsku nicméně důchodci obvykle pokračují v práci i po dovršení důchodového věku, a to i pokud z materiálního důvodu práci nepotřebují. Často jsou například dobrovolníky v sousedských hlídkách, nebo pomáhají u přechodů pro chodce blízko škol. Pokud nejsou dobrovolníky, můžou pokračovat ve vzdělávání, či být poradci ve svých bývalých zaměstnáních, kde jsou často ceněni jako odborníci (Kingston 2012: 47).

nestojí o romantický vztah (The Japan Times 2015). Stejně jako v západních zemích se lidé berou později, pokud vůbec, a mladé ženy upřednostňují kariéru před rodinou a dětmi. Japonská vláda proto podporuje seznamovací agentury a podobné služby, čímž chce zvednout procento monogamních vztahů a následně nepřímo ovlivnit, zvýšit porodnost. V roce 2014 vydala vláda LDP 3 biliony jenů (29.3 milionů dolarů³⁷) na podporu seznamovacích agentur a ostatních služeb, které párování obyvatel napomáhají (Ghosh 2014).

Další možností řešení nepříjemných demografických změn je imigrace, která by mohla vyřešit jak nedostatek pracovních sil, tak i vymírání populace.

³⁷ Přepočteno pro rok 2014. (Ghosh 2014)

4 Imigrace

Pro potřeby této bakalářské práce považujeme za imigranty ty, kteří vstupují do Japonska za účelem dlouhodobého pobytu, ať už chtějí získat Japonské občanství, či nikoli. Získání japonského občanství je komplikované a je mu věnována pozornost v kapitole č. 5. Vyloučení ze skupiny zahraničních rezidentů jsou ilegální imigranti a krátkodobí návštěvníci, kteří nezůstávají v Japonsku déle než 90 dnů. Japonský statistický úřad nerozlišuje mezi rasou, etnikem a národní identitou. Japonci používají pro tato jednotlivá slova nebo jejich kombinace pouze výraz „Minzoku“ (Blackwell Reference Online 2007), čímž se komplikuje jak sledování imigrace, tak i orientace v tomto tématu v japonském prostředí.

4.1 Výhody a nevýhody tohoto řešení pro Japonsko

Výhody imigrace jsou pro japonskou společnost, vzhledem k nedostatku pracovních sil, evidentní. Pokud se zaměříme na nevýhody, musíme zmínit téma, které je zároveň i jedním předpokládaným faktorem korelujícím se silnou imigrační politikou. Tomuto faktoru zatím nebyl v práci věnován prostor a jedná se o uzavřenost společnosti. Uzavřenost společnosti se projevuje jako nedůvěra Japonců k cizincům. Nedůvěra Japonců v cizince přerůstá částečně v xenofobii³⁸. Přijetí nových obyvatel cizích národností do Japonska je nejčastěji spojeno se zhoršením bezpečnosti a představou, že imigranti páchají trestnou činnost. Nicméně národní statistiky zločinu nenaznačují, že by imigranti v Japonsku páchali větší trestnou činnost v poměru k rodilým Japoncům. A většina jejich zločinů zahrnuje překročení povolené délky pobytu a vypršení víza (Kingston 2012: 138). Média často rozšiřují poplašné zprávy, kde identifikují cizince jako hlavní hrozbu pro jinak „harmonickou společnost“ (Hirama 2012). Japonská „harmonická společnost“ je zároveň považována za velmi rasově homogenní.

³⁸ Například proti Korejcům či jiným cizincům, dlouhodobě usazených v Japonsku. (The Diplomat 2015 a)

Bývalý japonský ministr zahraničních věcí Toro Aso popsal Japonsko jako „Národ jedné rasy“. Dvě dekády zpátky, v roce 1986, popsal Japonsko tehdejší premiér Jasuhiro Nakasone jako „homogenní národ“ (The Japan Times 2005). S tím se pojí druhý hlavní důvod strachu z přijímání imigrantů. Přijímání imigrantů může poškodit japonskou kulturu a degradovat ji. Tato obava je spojena s chybnou představou že národní kultura je něco statického, co se nemění a přisun cizinců do rasově homogenní země může tuto křehkou kulturu narušit, ne-li zničit (Haffner 2010).³⁹

Uzavřenost japonské společnosti a xenofobie se prolíná s japonským nacionalismem. Ten má hluboké historické kořeny až do období Meidži a v průběhu let do současnosti prodělal několik změn. Zásadní změny proběhly hlavně v období reformy Meidži a po druhé světové válce (Tsutsui 2006: 538). Současný nacionalismus má několik podob, od krajně pravicových uskupení a politických stran, až po japonský patriotismus, který je spojen s umírněným nacionalismem. Zmíněný patriotismus je vidět u předních osob japonské politiky a vyznačuje se právě nahlížením na Japonsko jako na etnicky homogenní národ, čerpající maximálně z poválečného období. Nicméně současný japonský premiér Shinzo Abe, spolu s cca 150 členy LDP patří do ultra-nacionalistické lobby Nippon Kaigi (The Globalist 2015), která významně promlouvá do podoby japonské politiky a nedá se označit čistě za umírněnou. Kromě členství v Nippon Kaigi, je osoba premiéra zahalena kontroverzí kvůli návštěvám svatyně Yasukuni. Tento šintoistický chrám slouží od konce 19. století jako poslední místo odpočinku pro statisíce Japonců, kteří zemřeli v boji. V roce 1978 začaly být ve svatyni uctívány ostatky 14 válečných zločinců třídy A odsouzených poválečným tribunálem v Tokyó za zločiny proti lidskosti a míru.⁴⁰ Přesto téměř všichni pováleční premiéři Yasukuni navštívily, včetně současného premiéra Abeho, což má téměř vždy za následek vlnu čínské a korejské nevole. Návštěvy Yasukuni ze strany japonských vládních představitelů tak fungují jako „barometr“ vztahů Japonska a některých jeho sousedů (Samuels 2008: 114). Po mezinárodním

³⁹ Situaci nepomáhá spojování významů rasa, národní identita a etnikum tak, jak je to zmíněno v úvodu čtvrté kapitoly o imigraci.

⁴⁰ Je zde pohřben například generál Iwane Matsuiho, který je zodpovědný za masakr v Nanjingu, kde bylo zabito odhadem 200 000 civilistů. (The Globalist 2015)

nátlaku v roce 2013 sice přestal premiér svatyni navštěvovat, nicméně je stále navštěvována ostatními prominentními japonskými politiky, včetně členů vlády (The Globalist 2015). Z důvodu různých podob nacionalismu a subjektivních přístupů k němu se nedá obecně japonský nacionalismus identifikovat a tak je potřeba k němu přihlédnout jako k intervenující proměnné, která dlouhodobě působí na japonskou imigrační politiku.

K nevýhodám imigrace bychom měli zařadit i argument, který je často používán také jako podpora myšlenky menší země. Pokud by japonská populace klesla pod úroveň 100 milionů osob, tak by země měla podstatně menší vliv na životní prostředí a využívala by méně přírodních zdrojů. Pokud by se jí při nižším počtu obyvatel podařilo zachovat svoje bohatství a životní úroveň, mohla by tak jít příkladem pro další země, které směřují k přelidnění, nadměrné konzumaci a spotřebě zdrojů (Haffner 2010). Argument je to však nepřesvědčivý hlavně z důvodu, že lidé, kteří by teoreticky do Japonska nepřišli, by zanechávali svoji stopu na životním prostředí ve své rodné zemi. Pokud vezmeme v úvahu, že japonská, vysoce vyspělá společnost používá obnovitelné zdroje a je šetrná k životnímu prostředí, tak je vcelku představitelné, že možní imigranti představují pro globální životní prostředí větší hrozbu ve svojí rodné zemi, než v Japonsku.

4.2 Imigrace do Japonska

Jak bylo řečeno, Japonsko čelí úbytku populace, a co je horší, tak i úbytku populace v produktivním věku. Novou pracovní sílu musí získat nepochybně. Ať už se jedná o zdravotní/pečující sestry pro staré, či jde o dělníky na stavby, které jsou ve velké části financovány japonskou vládou z důvodu podpory ekonomického růstu. Pokud by Japonsko chtělo zastavit postupné ubývání populace, musela by se imigrace zvednout výrazně. V následující tabulce můžeme vidět přirozený roční přírůstek (úbytek) z tabulky číslo tři, porovnávaný s celkovou roční migrací, která je získána jako rozdíl imigrace s emigrací. Imigrace je v některých letech tak malá, že ji převyšuje emigrace, která demografickou krizi ještě prohlubuje.

Tabulka 5: Úbytek populace x Migrace

Rok	Přirozený přírůstek/úbytek	Migrace	Rok	Přirozený přírůstek/úbytek	Migrace
1990	417	2	2002	195	-51
1991	394	38	2003	115	68
1992	374	34	2004	103	-35
1993	322	-10	2005	9	-53
1994	351	-82	2006	1	1
1995	297	-50	2007	-2	4
1996	307	-13	2008	-35	-45
1997	288	14	2009	-59	-124
1998	282	38	2010	-105	0
1999	212	-12	2011	-180	-79
2000	226	38	2012	-205	-79
2001	219	146	2013	-232	14
			2014	-251	36

Zdroj dat (Statistics Bureau Japan 2014)⁴¹

Pokud se podíváme na statistiku zahraničních rezidentů, kteří mají cizí národnost, ale přebývají dlouhodobě v Japonsku, můžeme pozorovat zvýšení jejich počtu. Obzvlášť v průběhu posledních dvou ukončených dekadách od roku 1990 do roku 2010, kdy se jejich počet zvedl dvojnásobně. Tito zahraniční rezidenti pobývají v Japonsku v naprosté většině za účelem práce. Největší skupinu těchto zahraničních rezidentů tvořili na začátku devadesátých let Korejci. Ti přišli do Japonska ve velkém množství během meziválečného období hledat práci⁴², a když v roce 1945 během konce císařství ztratili japonské občanství, velké procento se rozhodlo zůstat v Japonsku. Jejich děti a vnoučata mluví plynně japonsky, jsou kulturně socializovaní a prakticky k nerozeznání od Japonců.

⁴¹ Údaje jsou uváděny v tisících.

⁴² V této době byla Korea pod přímou okupací Japonska (1910 – 1945). V průběhu okupace páchali Japonci množství zločinů na korejském obyvatelstvu a proti nadvládě Japonska proběhlo mnoho protestů, které byly tvrdě potlačeny. Japonsko upravilo korejský daňový systém, čímž mimo jiné zapříčinilo korejskou imigraci do Japonska, neboť si farmáři nemohli svoje pozemky dovolit.

Přesto jsou tito asimilovaní, v Japonsku narození „cizinci“ diskriminováni a mají nižší úroveň dosaženého vzdělání a příjmu (Kingston 2012: 138). Zároveň jsou také nejčastějším terčem nenávistných projevů ve společnosti a většina xenofobních obyvatel Japonska chová nedůvěru právě v tuto minoritu (The Diplomat 2015 a).

Tabulka 6: Zahraniční rezidenti v Japonsku

Národnost/Kontinent	Rok			
	1990	1995	2000	2005
Celkem	1 075 317	1 362 371	1 686 444	2 011 555
Asie	924 560	1 039 149	1 244 629	1 483 985
korejská	687 940	666 376	635 269	598 687
čínská	150 339	222 991	335 575	519 561
filipínská	49 092	74 297	144 871	187 261
Severní Amerika	44 643	52 681	58 100	65 029
Jižní Amerika	71 495	221 865	312 921	376 348
brazilská	56 429	176 440	254 394	302 080
Evropa	25 563	33 283	47 730	58 351
Afrika	2 140	5 202	8 214	10 471
Oceánie	5 440	8 365	12 839	15 606

Národnost/Kontinent	Rok			
	2010	2011	2012	2013
Celkem	2 134 151	2 078 508	2 033 656	2 066 445
Asie	1 681 469	1 653 679	1 638 344	1 676 140
korejská	565 989	545 401	530 046	519 737
čínská	687 156	674 879	652 555	648 980
filipínská	210 181	209 376	202 974	209 137
Severní Amerika	64 653	63 250	61 062	62 745
Jižní Amerika	300 142	277 220	253 199	243 174
brazilská	230 552	210 032	190 581	181 268
Evropa	60 975	58 427	56 891	59 241
Afrika	12 130	11 972	10 879	11 545
Oceánie	13 548	12 860	12 535	12 692

Zdroj dat (Statistics Bureau Japan 2014)

Zatímco diskriminovaní Korejci buď ze země odcházejí, nebo se rozhodnou pro získání japonského občanství a skrývají své etnické kořeny, tak počet čínských zahraničních rezidentů naopak v zemi stoupá. Číňané jsou nejrychleji rostoucí etnickou minoritou v Japonsku. Obecně mají silné jazykové znalosti a podobně jako Korejci se v Japonsku lépe kulturně asimilují. Nicméně jejich kompletní asimilace není možná, protože ani sami Číňané v Japonsku o ni nestojí. V japonských firmách se setkávají s diskriminací a předsudky vůči Číňanům jsou ve společnosti poměrně široce rozšířené, hlavně v otázkách kolem napojení Číňanů na organizovaný zločin (Kingston 2012: 144). S Číňany se pojí kontroverzní tréninkový program japonské vlády, protože na základě tohoto programu přijelo do Japonska pracovat ¾ všech zájemců o práci právě z Číny. Tento program byl zaměřen na získání levné, nezkušené pracovní síly pro malé a střední podniky, Číňané nezískali žádné užitečné technické znalosti a vydělali si extrémně malé mzdy (Kingston 2012: 145). Třetí významná národnost v Japonsku jsou Brazilci. Ti ve velkých počtech začali přilétat do Japonska v devadesátých letech za práci především v manuálních oborech. Například v továrnách výrobců aut, kde byl zrovna akutní nedostatek pracovních sil. Brazilci, stejně jako ostatní národnosti, čelí v Japonsku diskriminaci. Za stejnou práci dostávají méně peněz a je pro ně velmi obtížné se asimilovat, například kvůli nedostatečným jazykovým znalostem a nízké úrovni kulturního začlenění. V roce 2009 v důsledku finanční krize začal jejich počet ubývat. Japonská vláda přišla s kontroverzním⁴³ plánem vyplácet nezaměstnané Brazilce, aby opustili Japonsko (Kingston 2012: 140). Relativně velký počet Filipínců je v zemi mimo jiné z důvodu ekonomických partnerských smluv⁴⁴ mezi Japonskem, Filipínami a Indonésií, vytvořených kvůli nedostatečnému počtu sestřiček a pečovatelů v sektoru péči o seniory v Japonsku⁴⁵.

⁴³ Kontroverzní byl, protože japonská vláda přilákala do země dělníky na nekvalifikovanou práci kvůli aktuálnímu nedostatku pracovních sil a jakmile je přestala potřebovat, tak jim zaplatila za odchod ze země (Kingston 2012: 140).

⁴⁴ Economic Partnership Agreements (EPA).

⁴⁵ Tyto smlouvy z let 2008 a 2009 povolily přijmout za dva roky 1000 sestřiček a pečovatelů z každé země na období 3 – 4 let. Pro kandidáty na práci byl připraven šesti měsíční výukový kurz japonštiny a pak začali pracovat. Po skončení pracovního období se museli vrátit zpátky, nebo vykonat zkoušku. Vzhledem k tomu, že japonština je 50 % obsahem této zkoušky, tak je velmi těžké tuto zkoušku vykonat. Je dokonce tak těžká, že u ni uspělo jen pod 1 % sester a pečovatelů,

Za zmínku stojí také japonská neochota přijímat uprchlíky. V roce 2015 totiž Japonsko přijalo 27 uprchlíků ze 7 586 žádostí, což dělá Japonsko nepřístupnou zemí pro více než 99 % všech uprchlíků. Rok 2015 byl sice výjimečný v počtu žádostí, nicméně ne v počtu kladných rozhodnutích nad žádostmi. V roce 2014 žádalo v Japonsku o azyl cca 5 000 uprchlíků, přičemž Japonsko povolilo vstoupit na svoje území pouze jedenácti z nich (Aljazeera 2016). Změny v ortodoxním japonském postoji vůči uprchlíkům neproběhly ani po vypuknutí evropské „uprchlické krize“. Japonsko, jako bohatá demokratická země, by mohlo přispět k řešení situace v Evropě přijímáním části uprchlíků, což by pro ni jistě neznamenal větší problémy a spíše by toto přijímání mohlo fungovat jako „katalyzátor“ pro postupné změny imigrační politiky. Přesto Japonsko radši zvolilo místo změny své imigrační politiky finanční pomoc. V roce 2014 dalo Japonsko na pomoc s řešením uprchlické krize⁴⁶ lehce přes 181 milionů amerických dolarů a v roce 2015 pokračovalo s finanční pomocí bez většího přijímání uprchlíků. (The Diplomat 2015b)

kteří chtěli zůstat. V případě úspěšně splněné zkoušky dostali prodloužené vízum na další tři roky, které se mohlo obnovit maximálně 3krát. V případě neúspěšné zkoušky se už nemohou znovu do podobného programu přihlásit. (Kingston 2012: 147)

⁴⁶ Japonsko dotovalo Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. (The Diplomat 2015b)

5 Imigrační politika

Pokud chce cizinec vstoupit do Japonska za účelem dlouhodobého pobytu, potřebuje získat vízum a zároveň musí mít platný pas na dobu svého pobytu. Víza jsou buď pracovní, která mohou být udělena na období čtyř měsíců až pět let. Dále studentská, která se udělují na období tří měsíců až čtyři roky a tři měsíce. Pak manželská, která jsou udělována manželům, či manželkám Japonce/Japonky. Ty se udělují na období půl roku, jeden rok, 3 roky, nebo 5 let. Další typ víz se uděluje manželům, manželkám a dětem, které mají v Japonsku dlouhodobě žijícího rodinného příslušníka jiné národnosti než japonské, který zároveň vlastní jeden typ z předchozích víz. Poslední jmenovaná víza se udělují na období tří měsíců až pět let. Pro všechna víza platí, že se dají prodloužit a kromě pracovního a manželského víza nemůže cizinec vykonávat v Japonsku žádnou výdělečnou činnost, pokud nedostane výjimku od imigračního úřadu (Japan-guide 2015).

Kromě víz potřebují všichni cizinci v Japonsku rezidenční kartu. Tu musí mít vždy u sebe pod trestem vysokých pokut a prokazují se s ní všude, kde je to potřeba. Tato rezidenční karta obsahuje elektronický čip a osobní informace o cizinci zahrnující adresu pobytu, důvod pobytu a délku pobytu. Rezidenční karty jsou vcelku nový termín v tématu imigrační politiky Japonska. Dříve rezidenční karty neexistovaly a místo nich se používala *Alien registration card*, registrační karta cizinců, která vzbuzovala negativní reakce hlavně u anglicky mluvící komunity. Tato registrační karta byla zavedena v roce 1952 na základě zákona číslo 125⁴⁷. V roce 2009 byla změna názvu schválena parlamentem a prodloužila se možnost většiny pobytů z předchozích tří let na pět (Kingston 2012: 150).

Zásady pro pobyt cizinců v Japonsku upravuje nařízení vlády číslo 319 původně z roku 1951, které má název *Zákon o imigrační kontrole a rozpoznávání uprchlíků* (Refworld b). Tento zákon byl mnohokrát novelizován. Například v roce 1990 pro zvětšení rozsahu pracovních víz, které hojně začali využívat například Brazilci (Ishikawa 2015: 126), nebo v roce 2009⁴⁸ a naposledy v roce

⁴⁷ Který byl nazván „Alien Registration Law“ (Refworld a).

⁴⁸ Kdy proběhly výše uvedené změny názvu rezidenční karty a další úpravy, umožňující delší pobyt v Japonsku.

2015. Poslední novela tohoto zákona přeorganizovala kategorie důvodů pobytu s cílem podpořit přijímání cizinců do země, kteří budou přispívat k rozvoji japonské ekonomiky. Tato novela zlepšuje podmínky pro vysoce kvalifikované odborníky a zjednodušuje postupy pro imigrační kontrolu na hranicích (Immigration Bureau of JAPAN 2015).

Dlouhodobě žijící rezidenti v Japonsku nemají právo volit, ale musí platit daně. Pokud chtějí získat volební právo, musí se stát japonskými občany⁴⁹. Otázky japonského občanství upravuje zákon číslo 147 z roku 1950, s dodatky zákonů č. 268 z roku 1952, č. 45 z roku 1984, č. 89 z roku 1993 a zákon č. 147 z roku 2004, zákon č. 88 z roku 2008 (The Ministry of Justice 2016). Cizinci, kteří v Japonsku pobývají nepřetržitě 5 let, prokazují dobré chování, nevystupují proti japonské vládě a vlastní dostatečný majetek k nezávislému živobytí, mohou požádat o získání japonského občanství a zároveň se musí zříci občanství jiného⁵⁰. Žadatel musí psát a číst minimálně jako 7-8 letý japonský školák. Musí rozumět základním Kanji, vedle katakany a hiragany⁵¹ a musí plyně mluvit v japonštině (Tokyo Immigration Service 2016). Po získání občanství pak odevzdává svoji rezidenční kartu a získává japonský pas. Musí si zvolit jméno, které se dá napsat v japonské abecedě, takže má možnost si vybrat nové japonské jméno, na které platí stejné podmínky jako pro nově narozené japonské dítě. Pokud žadatel pochází ze země, která používá jednu z abeced a má japonsky znějící jméno, tak si ho může nechat.

Cizinci, kteří přijali japonské občanství, tvoří malé procento populace, což je přikládáno velké kulturní specifičnosti Japonska a složitosti celého procesu a japonského jazyka. Nicméně pokud žadatel splní podmínky pro získání občanství, tak je mu přiděleno v 99 % případech. V roce 2010 bylo 13 072 cizincům přiznáno japonské občanství, zatímco bylo zavrhnuto jen 234 žádostí (The Japan Times 2011).

⁴⁹ Volební sliby DPJ před volbami v roce 2009 obsahovaly i právo pro zahraniční rezidenty volit na regionální úrovni. Nicméně nakonec byla provedena jen úprava imigrační politiky a ostatní volební sliby zůstaly nesplněné.

⁵⁰ Návrhy na možnost duálního občanství z let 2008 byly zavrhnuty. Za nimi stál politik z LDP Taro Kono. (The Japan Times 2011)

⁵¹ Japonské abecedy.

V případě nově narozeného dítěte platí, že se japonská národnost dědí po krvi a ne podle místa narození⁵², jako je to například ve Spojených státech amerických. Dítě narozené ať už japonskému otci, či matce, získává japonské občanství. To ale neplatilo do roku 2008, protože do té doby dítě získalo japonské občanství, jen pokud jeho rodiče byli v manželském svazku a jeden rodič, popřípadě oba byli Japonci (The Japan Times 2011). Může nastat situace, kdy se dítě narodí rodičům dvou různých národností a tak má duální národnost. Ve dvaceti letech života se však v průběhu dvou let musí rozhodnout, jakou národnost si chce nechat a jakou zavrhnout. Pokud se dítě narodí v Japonsku rodičům bez jakékoli státní příslušnosti, tak získává japonské občanství (The Ministry of Justice 2016).

⁵² To je mimochodem také jeden z důvodů, proč dlouhodobě usazení Korejci po několik generací nemají japonské občanství.

6 Důvod silně anti-imigrační politiky

Faktory, které podle předpokladu ovlivňují imigrační politiku, jsou politické a kulturní/společenské. Politickým faktorem je dominance jedné politické strany. Souvislost dominance Liberálně demokratické strany s imigrační politikou země je však komplikovaná. Nedá se popřít, že LDP je v politickém systému dominantním tělesem. V tabulce číslo 1 druhé kapitoly této práce jsme mohli vidět volební výsledky od roku 1958 do současnosti. LDP si dlouhodobě udržuje politickou moc v zemi a účastnila se všech vlád kromě roku 1993 a 2009. Vzhledem k tomu, že většina návrhů zákonů pochází od vlády, tak velké procento schvalovaných a následně i schválených zákonů je od LDP. Ve volbách do dolní komory parlamentu získává strana průměrně téměř 50 % všech hlasů a následně mandátů. Vzhledem k povaze japonského politického systému, respektive jeho asymetrické povaze bikameralismu se v dolní komoře schvalují imigrační zákony. Nicméně i v horní komoře parlamentu má LDP převahu. Například v současnosti, jak je vidět na grafu č. 2 ze strany 22. I když nemá nadpoloviční většinu sama jako v současné dolní komoře⁵³, tak v koalici s Komeito již většinu má.

Přímá korelace mezi dominancí LDP s přísnou imigrační politikou se nedá dokázat, ale můžeme se domnívat, že jistá souvislost zde je. Za prvé kvůli napojení LDP na významné lobby (Nikkei Weekly 2012: 28), které se může stavět negativně k přijímání uprchlíků a imigrantů například z důvodu, že zastupuje podniky, v jejichž zájmu je technologicky tlačit Japonsko dopředu a nahrazovat lidskou pracovní sílu roboty a jinou technologií.

Za druhé zde můžeme vidět souvislost dominance LDP s přísnou imigrační politikou z důvodu toho, jak je Liberálně demokratická strana vedena. Přesto, že je strana ideologicky a hodnotově velmi různorodá, jak můžeme vidět na její frakcionalizaci, tak vedení strany je v rukou Shinzo Abeho, který patří do nacionalistické frakce Seiwa Seisaku. Jeho nacionalistický přístup k vedení země pak ovlivňuje to, jak strana působí navenek a jakou prosazuje politiku. I v případě zaměření se na ostatní premiéry LDP můžeme najít podobný konzervativní postoj, jako má Shinzo Abe. Například Junichiro Koizumi, který zastával funkci premiéra

⁵³ Viz graf č. 1 ze strany 21.

Japonska v letech 2001 – 2006, se zmínil na téma japonské imigrace takto: „Pokud imigrace zahraničních pracovníků do Japonska překročí určitou hranici, tak je jisté, že způsobí střet. Je potřeba vzít v úvahu opatření, aby se tak nestalo a aby byli zahraniční pracovníci připouštěni do země podle potřeby. Jen proto, že je v současnosti nedostatek pracovních sil neznamená, že bychom měli okamžitě připustit přicházení imigrantů.“ (Migration Policy Institute 2006). Na druhou stranu existuje v LDP řada politiků, která bojuje o prosazení přívětivější imigrační politiky. Například v roce 2008 skupina, kterou vedl Hidenao Nakagawa, přišla s návrhem⁵⁴, který by dovolil vstup do země 10 miliónů cizinců do roku 2050, spojený s přijímáním 1000 žadatelů o azyl denně. Návrh také zahrnoval získání jednoho milionů studentů do roku 2025. Tento návrh měl zvýšit limit zahraničních rezidentů v Japonsku tak, aby vytvořili 10 % celkové populace (Kingston 2012: 151). Tento návrh byl prvním takto odvážným pokusem transformovat japonskou imigrační politiku. Konzervativní většina LDP však tento návrh nepřijala, podobně jako ostatní pro-imigrační návrhy předložené v posledních dvaceti letech. Jejich zamítnutí je vysvětlováno strachem z kulturní heterogenity a nutností zachovat tradice japonské společnosti. I přes jejich zamítnutí je však vidět důležitost jednotlivých pro-imigračních návrhů. Návrhy vyvolávají diskuzi jak uvnitř LDP, tak i ve společnosti. Diskuze, které uvnitř LDP předtím téměř nebyly. A diskuze, které jsou důležité pro budoucí vývoj japonské imigrační politiky (Economist 2008). Přesto konzervativní pohled uvnitř LDP nadále převažuje.

Za třetí, pokud porovnáme imigrační přístup LDP s přístupem DPJ, který jsme mohli sledovat v jeho krátkém vládním období, musíme znovu připustit, že souvislost mezi silnou imigrační politikou a LDP zde je. Po volbách v roce 2009 proběhlo několik změn v rámci imigrační politiky. Vítězná DPJ minimálně ukázala větší snahu zlepšit imigrační podmínky v zemi, i když se jí všechny změny nepodařilo prosadit. Stejně jako se jí nepodařilo prosadit ani slibované volební právo pro dlouhodobé rezidenty. Snaha o zavedení méně restriktivní imigrační politiky, která sleduje více strategické, dlouhodobé zájmy Japonska, selhala na neschopnosti dosáhnout konsensu uvnitř strany. Je také otázkou jestli

⁵⁴ Tvůrce návrhu byl však Hidenori Sakanaka.

například prosazená změna názvu rezidenční karty přinesla zlepšení podmínek, když byla vykoupená přidáním elektronického čipu pro lepší sledování zahraničních rezidentů v Japonsku.

Za čtvrté se dá předpokládat, že strana, která je dlouhodobě u moci, si chce svůj monopol udržet a tak neprosazuje pro-imigrační zákony, které by byly pro majoritu obyvatel⁵⁵ nepopulární. Tento předpoklad je však postaven na další proměnné, kulturním faktoru xenofobní společnosti.

Míra xenofobie⁵⁶ je těžce měřitelná. Členství v ultrapravicových japonských stranách není rozšířené a lidé si mohou v sobě držet své názory bez politické participace. Vhodným ukazatelem obecné společenské xenofobie by bylo například celostátní referendum o uvolnění imigrační politiky. Bohužel k takovému referendu nikdy nedošlo a míru toho, jak se k otázce imigrace populace staví, můžeme zakládat na sociálních průzkumech a mediálních zprávách o tomto tématu. Přesto, že média mohou šířit poplašné zprávy o imigrantech a rozdmýchávat nedůvěru v cizince ve společnosti na základě honby za čteností, tak jsou jediný zdroj informací. Pokud předpokládáme, že vztah médií a společnosti je reciproční, tak jsou mediální zprávy vhodný zdroj pro klasifikaci míry xenofobie ve společnosti. A mediální zprávy naznačují, že japonská společnost je do určité míry xenofobní. To je vidět na vztahu k usídleným menšinám, jako jsou například Korejci (The Diplomat 2015a), nebo na jejich obecném postoji k dalšímu přijímání imigrantů. To ukazuje průzkum jedněch z nejčtenějších japonských novin Asahi Shimbun. Ten ukázal, že 65 % respondentů je proti více otevřené imigrační politice (NY Times 2011). Na druhou stranu je nutno poznamenat, že tento průzkum byl proveden v roce 2010 a o 5 let později noviny výzkum zopakovaly. A výsledek naopak dopadl tak, že 51 % respondentů bylo pro větší přijímání imigrantů a jen 34 % bylo proti imigraci, což je významný úbytek proti období před pěti lety (The Asahi Shinbun 2015). Tento přesun může značit transformaci společnosti, respektive její míry uzavřenosti, nebo pragmatické uvědomění si potřeby získat pracovní sílu ze zahraničí. Ale pokud přihlédneme k tomu, že průzkumy mohou být zkreslené kvůli použitím

⁵⁵ Tzn. její voliče.

⁵⁶ Výraz xenofobie je použit bez pejorativního nádechu. Figuruje zde jako synonymum společenské nedůvěry k cizincům a neochoty začleňovat migranty do své společnosti.

výzkumného vzorku populace, který nereflektuje názory všech, tak nám tyto výzkumy veřejného mínění neposkytnou informace, na základě kterých bychom byli schopni určit přímou souvislost. Další prvek, který by měl vypovídající hodnotu o míře xenofobie ve společnosti, by mohla být úroveň diskriminace cizinců v zaměstnání. Diskriminace menšin byla zmíněna v kapitole 5.2 a v Japonsku existuje. Spolu s nenávisťnými projevy vůči menšinám (The Diplomat 2015a) musíme připustit existenci xenofobie v zemi, ale neurčíme její míru v celkové společnosti. Společenská xenofobie se navíc prolíná s konstantní proměnnou, kterou je nacionalismus. Tomu byl dán prostor v kapitole 5.1 a spolu s xenofobií dlouhodobě působí na podobu japonské imigrační politiky.

Druhý ⁵⁷ společensko-kulturní faktor, působící na podobu imigrační politiky, je historická uzavřenost státu. Japonsko má dlouhou historii politické i kulturní uzavřenosti, tak jak bylo naznačeno v kapitole 2.1. Japonsko bylo dlouho zakonzervováno politikou Sakoku. Vzhledem k tomu, že byla japonská izolace zrušena nuceně, tak na ni bylo v pozdějších letech nahlíženo nekriticky, co bylo západními vlivy zrušeno neprávem. Schizofrenní snaha reforem Meidži udělat z Japonska moderní stát západní struktury, který je zároveň tradiční východní společností, se vyznačovala i společenskou izolací, která měla uchránit typicky japonské hodnoty a vyvarovat se dalším nuceným zásahům zvenčí. Přesto, že k nuceným zásahům později došlo, se podařilo uchránit tradiční japonskou společnost. Americký vliv, který v pozdějším období přinesl i demokratizaci, vždy posunul zemi směrem k moderní společnosti, v západním slova smyslu, ale už ji neoprostil od snahy kulturně se izolovat. Tato práce předpokládá, že kontinuální tradice, kterou je uzavřenost země, tvoří kolektivní paměť Japonců, jejich sociální konstrukt. Přenášené vzpomínky předchozí generace, jaká byla situace v Japonsku, spolu se školní výukou historie vytváří tuto kolektivní paměť. Situaci pomáhá velmi malé procento zahraničních rezidentů v zemi, kvůli kterému Japonci nemohou získat subjektivní zkušenost. Tento sociální konstrukt tak vyvolává ve společnosti představu, bez individuální zkušenosti, že by Japonsko mělo být izolované a to následně utváří veřejné mínění, které ovlivňuje jednotlivé politiky a následně imigrační politiku.

⁵⁷ Třetí, pokud zde zahrneme i nacionalismus.

Závěr

Poslední kapitola byla věnována proměnným, souvisejícím s imigrační politikou. Jakou měrou působí jednotlivé faktory na imigrační politiku, se nedá s přesností říci. Je pravděpodobné, že působí dohromady a v průběhu času se jejich dopad na politiku mění a zároveň spolu kolidují. Ve výsledku však bude vždy imigrační politika jen v rukou zákonodárců, kteří jsou přímo voleni obyvateli země. Jejich neochota měnit imigrační politiku tak musí nutně, třeba i nepřímo, odrazet celospolečenský pocit nad touto otázkou. Za nejvýznamnější faktor, stojící za silnou imigrační politikou, tak musíme označit dominanci Liberálně demokratické strany Japonska. LDP, jakožto dlouhodobě nejsilnější politická strana, se snaží mít co nejširší politický program, aby oslovila co možná největší procento voličů. Na základě toho pak může být ovlivňována veřejným míněním a všudypřítomnými kulturními faktory, které byly zmíněny v předcházející kapitole.

Je potřeba zmínit, že neexistuje přímá souvislost mezi predominantním stranickým systémem a přísnou imigrační politikou. Souvislost mezi dlouhodobě dominantní stranou a silně anti-imigrační politikou se vztahuje primárně na Japonsko a Liberálně demokratickou stranu. Vzhledem ke specifičnosti japonského prostředí se nedá tato souvislost generalizovat. Pokud si představíme teoretické Japonsko, které je naprosto stejné jako to současné, jen s jinou dominantní stranou, tak se dá předpokládat, že na tuto stranu by působily stejné kulturní/společenské faktory a strana by se je snažila pokrýt tak, aby si udržela voliče a politickou dominanci. Imigrační politika by tak vypadala stejně. Tento předpoklad je však postaven na podobné míře xenofobie a stejném sociálním konstrukt, kolektivní paměti Japonců. Druhé teoretické Japonsko, které má stejnou dominantní stranu, ale jinou míru xenofobie a jinou kolektivní paměť by pravděpodobně mělo imigrační politiku jinou.

V posledních 25 letech prošla japonská imigrační politika významnými změnami. Přesto, že Japonsko v posledních letech začalo přijímat víc imigrantů, tak je v kolektivní paměti Japonců stále zakořeněno jako mono-etnický, homogenní národ, čemuž pomáhají i vyjádření jednotlivých státníků na toto téma

a fakt, že japonské instituce nerozlišují etnika⁵⁸. Jednotlivé japonské imigrační zákony jsou vytvořené s krátkodobým výhledem do budoucnosti, ignorující dlouhodobé potřeby Japonska či migrujících. Tyto pragmatické zákony pro vyřešení akutního nedostatku pracovních sil byly zmíněny v kapitole 5.2 a týkaly se především manuálních oborů a zdravotních sester.

Země potřebuje pokračovat v přijímání dalších imigrantů, kteří by mohli pracovat, nehledě na demografické změny. V roce 2020 se konají v Japonsku olympijské hry, na které země potřebuje stavební dělníky. Na druhou stranu se Japonsko, podle novely imigračního zákona z roku 2015, zaměřuje na přijímání vysoce kvalifikovaných odborníků a představitelé LDP, v čele s Shinzo Abem, se netají tím, že nechtějí přijímat levnou a nezkušenou pracovní sílu. Protože stavební dělníci ve velké většině spadají do této kategorie, tak je otázkou, jak bude tento rozpor vyřešen. V předchozí kapitole také byla zmínka o pro-imigračních zákonech od LDP, které navrhoval například Hidenao Nakagawa. I když by tyto změny vyřešily úbytek populace, nebyly přijaty pravděpodobně ze strachu, jak by se společnost vyrovnala s větší etnickou diverzitou. Zároveň se dají považovat za agresivní, ve smyslu počtu imigrantů ročně, což naznačuje, že masová imigrace není pro Japonsko volba. Budoucí Japonsko se tak pravděpodobně bude snažit dál vyvarovat masové imigraci a dál podporovat technologie, které nahrazují lidské zdroje.

Výzkum této bakalářské práce by se dal zlepšit například získáním přesných informací o míře xenofobie obyvatel a bližším průzkumem situace ohledně diskriminace menšin. Pro potřeby této práce to sice není nutné, ale pro další zkoumání by bylo vhodné a mohlo by ukázat bližší souvislost. Zajímavá by mohla být i komparace například s Jižní Koreou. Té by totiž měla populace ubývat podobným tempem, protože má podobně nízkou míru porodnosti. Jižní Korea má ale zároveň také mnohem větší procento zahraničních rezidentů a volnější imigrační politiku, což ji zachraňuje před obdobnými demografickými změnami, jež potakali Japonsko.

⁵⁸ Viz úvod čtvrté kapitoly.

Prameny a literatura

Prameny

Internetové zdroje

Aljazeera. 2016. *Japan rejected 99 percent of refugees in 2015*. Dostupné na: <http://www.aljazeera.com/news/2016/01/japan-rejected-99-percent-refugees-2015-160124070011926.html> (1. 3. 2016)

Asahi Shimbun. 2015. *51% of Japanese support immigration, double from 2010 survey*. Dostupné na: http://ajw.asahi.com/article/behind_news/social_affairs/AJ201504180035 (17. 3. 2016)

Blackwell Reference Online. Minzoku. Dostupné na: http://www.blackwellreference.com/public/tocnode?id=g9781405124331_chunk_g978140512433119_ss1-112 (3. 3. 2016)

Bloombergview. 2015. *Japan's Debt Trap Won't Fix Itself*. Dostupné na: <http://www.bloombergview.com/articles/2015-11-26/japan-s-looming-debt-nightmare-won-t-fix-itself> (3. 2. 2016)

Central Intelligence Agency. Japan. People and Society. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ja.html> (11. 11. 2015)

CNN. 2015. *IMF warns Japan over its staggering national debt*. [online]. Dostupné na: <http://money.cnn.com/2015/07/23/news/economy/japan-debt-imf/> (3. 2. 2016)

Economist. 2008. *Don't bring me your huddled masses: Not what the conservatives want, yet some people are beginning to imagine a more mixed Japan*. Dostupné na: <http://www.economist.com/node/12867328> (23. 4. 2016)

Economist. 2013. *Ending deflation in Japan. Waging a new war*. Dostupné na: <http://www.economist.com/news/finance-and-economics/21573133-shinzo-abe-wakes-up-political-risk-higher-prices-without-higher> (2. 2. 2016)

Election Resources on the Internet: Parliamentary Elections in Japan. Dostupné na: <http://www.electionresources.org/jp/> (2. 2. 2016)

Gapminder. Dostupné z: <http://www.gapminder.org/> (11. 11. 2015)

Ghosh, Palash. 2014. *Japan Encourages Young People To Date And Mate To Reverse Birth Rate Plunge, But It May Be Too Late*. International Business Times. Dostupné na: <http://www.ibtimes.com/japan-encourages-young-people-date-mate-reverse-birth-rate-plunge-it-may-be-too-late-1562867> (4. 2. 2016)

Haffner, John. 2010. *Immigration as a Source of Renewal in Japan*. Policy Innovations. Dostupné na: <http://www.policyinnovations.org/ideas/commentary/data/000161> (24. 3. 2016)

Hirama, Saki. 2012. *Immigrants and Crime in Japan*. Japan Sociology. Dostupné na: <http://japansociology.com/2012/11/13/immigrants-and-crime-in-japan/> (1. 3. 2016)

House of Councillors, The National Diet of Japan. *Strength of the Political Groups in the House of Councillors*. Dostupné na: <http://www.sangiin.go.jp/japanese/joho1/kousei/eng/strength/index.htm> (2. 2. 2016)

Immigration Bureau of JAPAN. The Immigration Control Act was amended. Dostupné na: <http://www.immi-moj.go.jp/english/nyukan2015/index.html> (10. 3. 2016)

Japan Innovation Party. About. Outline. Dostupné na: <https://ishinnotoh.jp/about/outline/> (4. 2. 2016)

Japan-guide. 2015. Before you go / Entering Japan. Dostupné na: <http://www.japan-guide.com/e/e2221.html> (5. 3. 2016)

Komeito. About us. Platform. Dostupné na: <https://www.komei.or.jp/en/about/platform.html> (4. 2. 2016)

Migration Observatory. Migrants in the UK: An Overview. Dostupné na: <http://www.migrationobservatory.ox.ac.uk/briefings/migrants-uk-overview> (11. 12. 2015)

Migration Policy Institute. 2006. Japanese Immigration Policy: Responding to Conflicting Pressures. Dostupné na: <http://www.migrationpolicy.org/article/japanese-immigration-policy-responding-conflicting-pressures> (20. 3. 2016)

National Institute of Population and Social Security Research. About Institute. Dostupné na: <http://www.ipss.go.jp/pr-ad/e/eng/index.html> (3. 2. 2016)

NY Times. 2011. *Japan Keeps a High Wall for Foreign Labor*. Dostupné na: <http://www.nytimes.com/2011/01/03/world/asia/03japan.html> (17. 3. 2016)

Population Reference Bureau. 2010. Japan's Demographic Future. Dostupné na: <http://www.prb.org/Publications/Articles/2010/japandemography.aspx> (25. 2. 2016)

Refworld. a). Japan: Law No. 125 of 1952, Alien Registration Law. Dostupné na: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b59120.html> (4. 3. 2016)

Refworld. b). Japan: Immigration Control and Refugee Recognition Act of 1951 (2006). Dostupné na: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b5754.html> (4. 3. 2016)

Reuters.com. 2015. *Japan accepts just 11 asylum seekers from record 5,000 applying in 2014.* Dostupné na: <http://in.reuters.com/article/2015/03/11/japan-immigration-idINKBN0M700C20150311> (12. 12. 2015)

Statistics Bureau Japan. FOREIGNERS WHO ENTERED JAPAN BY STATUS OF RESIDENCE. Dostupné na: <http://www.stat.go.jp/english/data/nenkan/1431-02.htm> (11. 11. 2015)

The Democratic Party of Japan. Basic Philosophy. Dostupné na: <https://www.dpj.or.jp/english/policy/index.html> (2. 2. 2016)

The Diplomat. 2015. a). *Japan's Xenophobia Problem.* Dostupné na: <http://thediplomat.com/2015/07/japans-xenophobia-problem/> (16. 3. 2016)

The Diplomat. 2015. b). *Japan's Role in the Refugee Crisis.* Dostupné na: <http://thediplomat.com/2015/09/japans-role-in-the-refugee-crisis/> (25. 3. 2016)

The Globalist. 2015. *The Resurgence of Japanese Nationalism.* Dostupné na: <http://www.theglobalist.com/japan-shinzo-abe-nationalism-germany/> (3. 3. 2016)

The Japan Times. 2005. *Aso says Japan is nation of 'one race'*. Dostupné na: <http://www.japantimes.co.jp/news/2005/10/18/national/aso-says-japan-is-nation-of-one-race/#.VlXXBfkvfIV> (12. 11. 2015)

The Japan Times. 2011. *Many angles to acquiring Japanese citizenship*. Dostupné na: http://www.japantimes.co.jp/news/2011/12/27/reference/many-angles-to-acquiring-japanese-citizenship/#.VuWTP_nhDIX (10. 3. 2016)

The Japan Times. 2015. *Nearly 40% of single Japanese not interested in romance: survey*. Dostupné na: <http://www.japantimes.co.jp/news/2015/06/22/national/social-issues/nearly-40-of-single-japanese-not-interested-in-romance-survey/#.VtB9HpzhDIU> (25. 2. 2016)

The Ministry of Justice. THE NATIONALITY LAW. Dostupné na: <http://www.moj.go.jp/ENGLISH/information/tnl-01.html> (10. 3. 2016)

Tokyo Immigration Service. Japan immigration naturalization. Dostupné na: <http://www.tokyoimmigration.jp/eng/kika.html> (5. 3. 2016)

Trading Economics. Japan Government Debt to GDP. Dostupné na: <http://www.tradingeconomics.com/japan/government-debt-to-gdp> (18. 3. 2016)

Tištěné

Nikkei Weekly. 2012. *Business lobbies in state of flux*. 16. červen 2012. Tokyo.

Literatura

Allinson, Gary D. 2004. *Japan's Postwar History*. Second Edition. Cornell University Press.

Craig, Albert M., Reischauer, Edwin O. 2000. *Dějiny Japonska*. Nakladatelství lidové noviny.

Frédéric, Louis. 2002. *Japan Encyclopedia*. Harvard University Press Reference Library. Belknap.

Gellner, Ernest. 2003. *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Ishikawa, Yoshitaka. 2015. *International migrants in Japan: contributions in an era of population decline*. Kyoto University Press.

Johnson, Chalmers. 1995. *The 1955 System and the American Connection: A Bibliographic Introduction*. Working paper 11. Japan Policy Research Institute. Dostupné na: <http://www.jpri.org/publications/workingpapers/wp11.html> (3. 2. 2016)

Kingston, Jeff. 2012. *Contemporary Japan: History, Politics, and Social Change since the 1980s*. John Wiley & Sons.

Krauss, Ellis S., Pekkanen, Robert J. 2011. *The Rise and Fall of Japan's LDP: Political Party Organizations as Historical Institutions*. Cornell University Press.

Laver, Michael S. 2011. *The Sakoku Edicts and the Politics of Tokugawa Hegemony*. Cambria Press.

Lipsy, Phillip Y. and Scheiner, Ethan. 2012. *Japan under the DPJ: The Paradox of Political Change without Policy Change*. Journal of East Asian Studies 12(3).

Mori, Hiromi. 1996. *Immigration Policy and Foreign Workers in Japan*. Palgrave Macmillan.

Peng, Er Lam. 1996. *The Japanese Communist Party: Organization and Resilience in the Midst of Adversity*. Pacific Affairs, Vol. 69, No. 3.

Samuels, Richard, J. 2008. *Securing Japan: Tokyo's Grand Strategy and the Future of East Asia*. Cornell University Press.

Sartori, Giovanni. 2005. *Strany a stranické systémy*. Schéma pro analýzu. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno.

Skřivan, Aleš. 2007. *Japonsko v období okupace (1945 – 1952)*. Historický obzor. Časopis pro výuku dějepisu a popularizaci historie 18, č. 3/4. Praha.

Tipton, Elise K. 2002. *Modern Japan: A Social and Political History*. Psychology Press.

Tsutsui, William, M. ed. 2006. *A Companion to Japanese History*. Wiley-Blackwell.

Seznam tabulek a grafů

Graf 1	
Současné obsazení dolní komory parlamentu	24
Graf 2	
Současné obsazení horní komory parlamentu.....	25
Graf 3	
Populační pyramida	30
Tabulka 1	
Volební výsledky LDP	18
Tabulka 2	
Japonská populace v poválečném období	20
Tabulka 3	
Japonská populace v období ztracených dekád a v současnosti	29
Tabulka 4	
Předpokládaná japonská populace.....	31
Tabulka 5	
Úbytek populace x Migrace	39
Tabulka 6	
Zahraniční rezidenti v Japonsku.....	40